

MEMÒRIA ANUAL DE GESTIÓ - 2016

parc **natural** de la **tinència** de **benifassà**

ÍNDEX

1.	INTRODUCCIÓ	4
1.1.	Mapa del Parc Natural de la Tinença de Benifassà	5
1.2.	Descripció General	5
1.3.	Municipis	6
1.4.	Mapa General dels Espais Naturals Protegits de la C.V.	8
1.5.	Normativa	9
1.6.	Figures de Protecció	9
1.7.	Personal	13
1.8.	Composició de la Junta Rectora	13
2.	OBJECTIUS	16
3.	PLA DE PREVENCIÓ I VIGILÀNCIA D'INCENDIS FORESTALS	18
3.1.	Pla de Prevenció	19
3.1.	Mitjans de vigilància	20
3.2.	Incendis forestals	21
4.	PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA CONSERVACIÓ	22
4.1.	Conservació de Fauna	23
4.2.	Conservació d'Hàbitats	29
4.3.	Conservació del Patrimoni Cultural i Etnogràfic	40
4.4.	Adquisició i Millora del Coneixement	45
5.	PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA INTEGRACIÓ SOCIOECONÒMICA	47
5.1.	Programa de Comunicació i Divulgació	48
5.2.	Programa d'Educació Ambiental	52
5.3.	Programa d'Interpretació del Patrimoni	53
5.4.	Programa de desenvolupament Socioeconòmic del Parc Natural	56
5.5.	Planificació i Gestió de l'Ús Públic	56

6.	DIRECCIÓ I ORGANITZACIÓ GENERAL	61
6.1.	Gestió administrativa en l'àmbit del P.O.R.N.	62
6.2.	Relacions i col·laboracions amb diferents organismes	62
7.	FORMACIÓ	63
8.	RESUM ECONÒMIC	65
	ANNEX 1: RESUM DE LES ACTUACIONS DE LES BRIGADES DE MANTENIMENT I CONSERVACIÓ	67

INTRODUCCIÓ

1.1. Mapa del PN de la Tinença de Benifassà

1.2. Descripció general

1.3. Municipis

1.4. Mapa general dels ENP de la CV

1.5. Normativa

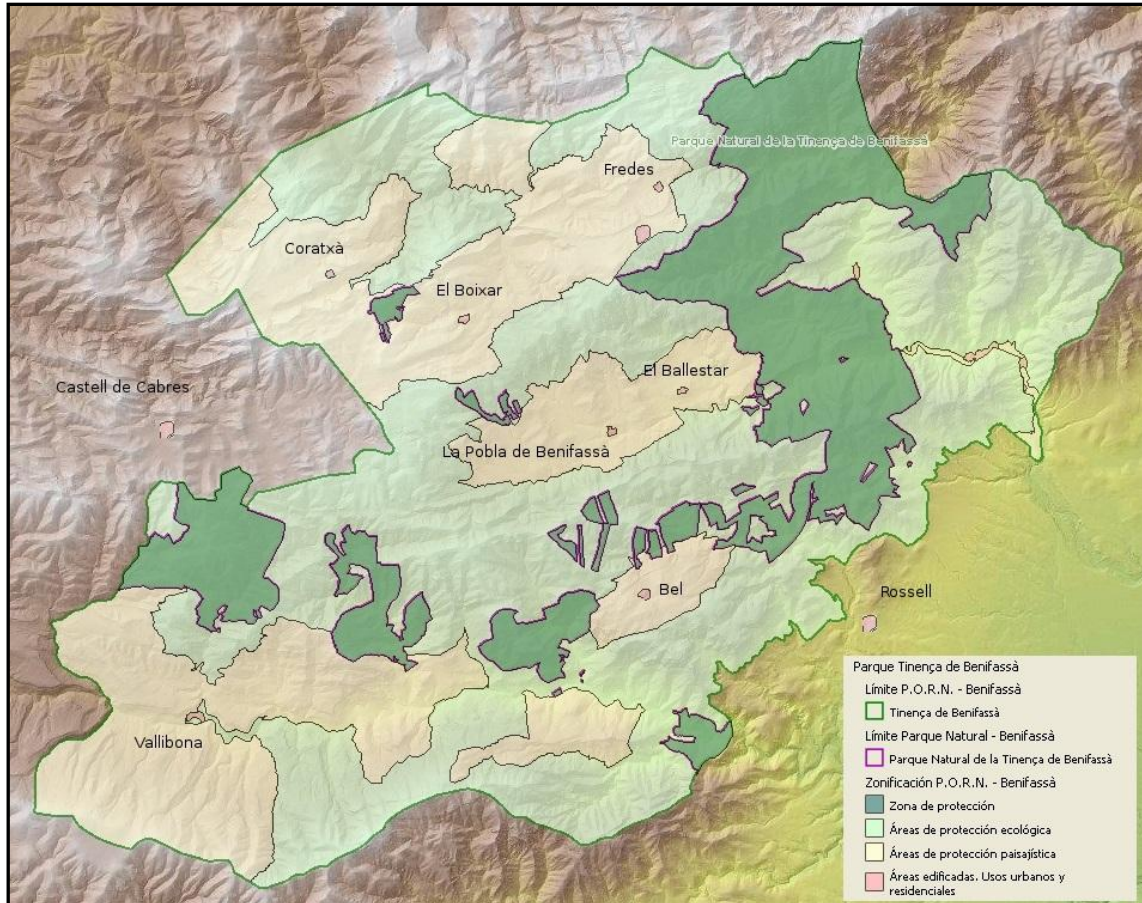
1.6. Figures de Protecció

1.7. Personal

1.8. Composició de la Junta Rectora

1.1. Mapa del Parc Natural de la Tinença de Benifassà

Mapa: Parc Natural de la Tinença de Benifassà
Font: Institut Valencià de Cartografia

1.2. Descripció General

El Parc Natural de la Tinença de Benifassà comprèn 4.967,548 hectàrees que es troben en l'àmbit de la comarca històrica del mateix nom, incloent-hi les poblacions de la Poble de Benifassà, Coratxà, el Boixar, Fredes, l'Entitat Local Menor del Bellestar(tots aquests inclosos al terme municipal de la Poble de Benifassà), Rossell, Bel (pertanyent a Rossell), Vallibona i Castell de Cabres.

La Tinença forma part del gran massís dels ports del Beseit, que comparteixen Aragó, Catalunya i la Comunitat Valenciana, en el que conflueixen geogràficament els sistemes muntanyosos de la cadena costanera catalana i del sistema ibèric, donant com a resultat un conjunt de serres abruptes que van des dels 400 fins als 1.300 metres d'altitud.

Aquest relleu accidentat, unit a la baixa productivitat del terreny en l'àmbit agrícola i ramader i a la reduïda densitat de població que històricament ha tingut aquesta zona, ha assegurat la pervivència de grans masses arbrades entre les quals es compten alguns dels més importants carrascars del territori valencià. A pesar que en temps relativament recents alguns d'ells van ser transformats en deveses amb la finalitat d'establir pastures (bovalars) o explotacions forestals, amb la qual cosa es va produir una simplificació estructural del bosc, açò ha acabat derivant en una major diversitat d'ambients que ha permès el desenvolupament de comunitats vegetals de pastures molt interessants.

A més de les grans masses arbrades és important destacar la gran quantitat d'espècies d'especial interès o amb caràcter d'endèmiques que estan presents a l'àmbit del Parc i que han propiciat la declaració de diverses microreserves de flora. Exemples d'aquestes espècies són la *Pinguicula dertosensis* (violeta de font), la *Biscutella fontqueri* (llunetes), l'*Arenaria conimbricensis viridis* (arenària) o l'*Antirrhinum pertegasii* (conillets blancs). La major part d'aquestes espècies rares es concentren en hàbitats poc accessibles com a penyals o barrancs profunds, com és el cas del barranc del Salt (a Fredes), la mola de la Mitjavila (a Coratxà) i la font de les Roques (a Vallibona), el que ha permès que es troben en bon estat de conservació.

Respecte a la fauna present en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà, constitueix una excel·lent mostra relict dels ecosistemes de les muntanyes mitjanes mediterrànies. El grup de vertebrats més divers i el que aporta a la Tinença un major valor a la Comunitat Valenciana és el de les aus, destacant en primer lloc el gran grup de les rapinyaires que nidifiquen a la zona. Per la seua abundància l'espècie animal més representativa del Parc és la cabra salvatge (*Capra pyrenaica hispanica*).

Aquesta és a més una zona extremadament rica en patrimoni històric, no sols pel ben representat patrimoni arquitectònic religiós, amb exemples de molt d'interès com la Cartoixa de Santa Maria de Benifassà, com també per l'elevat nombre d'elements representatius del món rural i els seus usos tradicionals, principalment edificats en pedra seca, com ara neveres, forns de calç, casetes de pastor, etc.

1.3. Municipis

La comarca històrica de la Tinença de Benifassà, que dóna nom a l'espai protegit, inclou les poblacions de Castell de Cabres, Coratxà, el Boixar, Fredes, el Bellestar, la Pobla de Benifassà i Bel. Actualment Coratxà, el Boixar, Fredes i l'Entitat Local Menor del Bellestar es troben englobats en el municipi de la Pobla de Benifassà, i Bel pertany a Rossell, que al seu torn aporta part del seu terme municipal al Parc Natural. Tot aquest territori està adscrit a la comarca del Baix Maestrat. D'altra banda, a causa de la proximitat geogràfica i a les similituds geomorfològiques i naturals, part del Parc Natural de la Tinença de Benifassà s'estén pel terme municipal de Vallibona, en la comarca dels Ports.

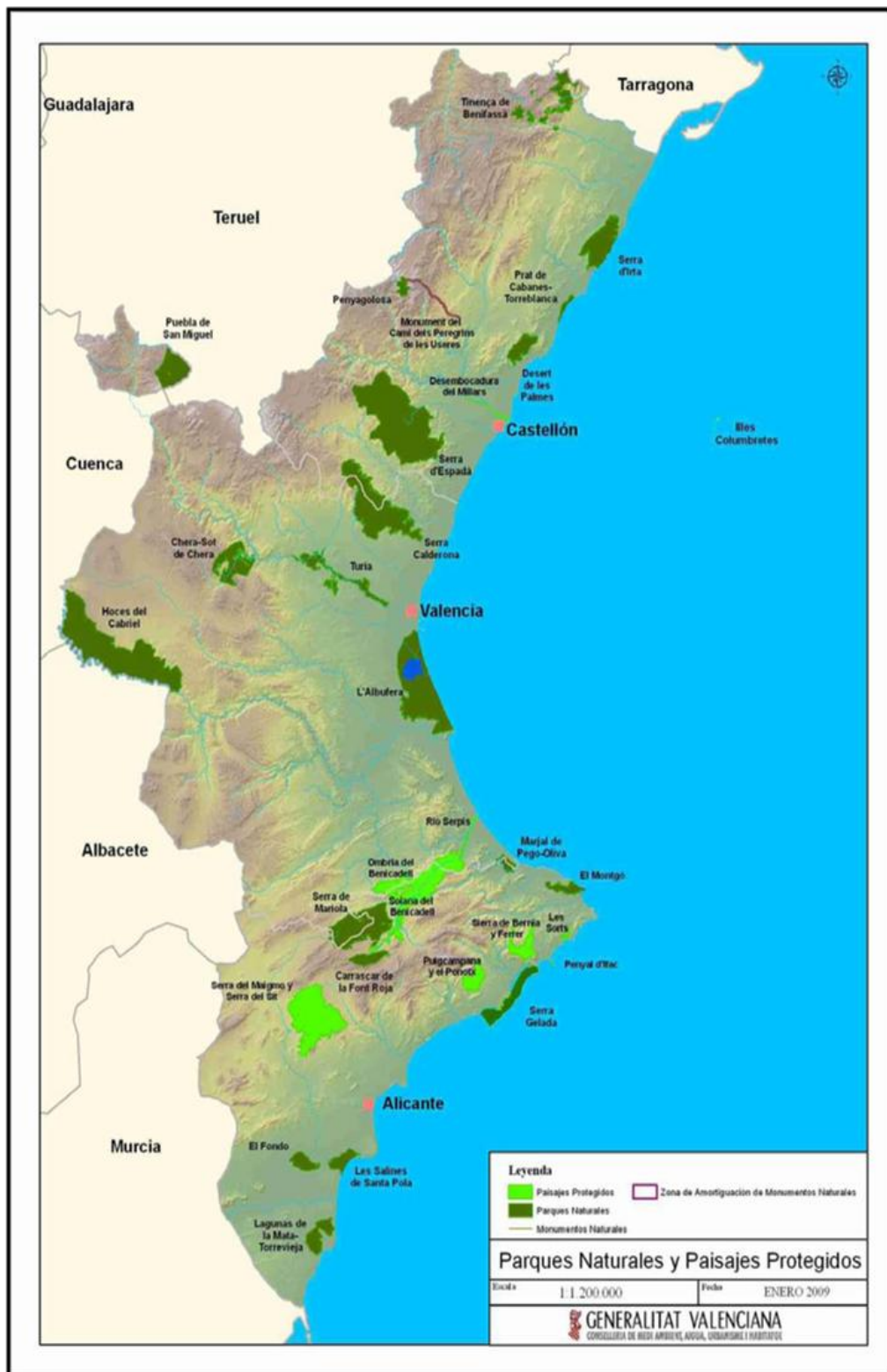

	Superfície terme municipal	Nivell d'inclusió en el PORN	Nombre d'habitants	Densitat poblacional (hab/km ²)
Castell de Cabres	30,7 km ²	Parcial	17	0,55
Pobla de Benifassà	136 km ²	Total	209	1,54
Rossell	91,4 km ²	Parcial	1.002	10,96
Vallibona	74,9 km ²	Total	81	1,08

Taula: resum de la informació municipal rellevant.
Font: INE, padró municipal d'habitants 2016

1.4. Mapa General d'Espais Naturals Protegits de la C.V.

Mapa: Parcs Naturals i Paisatges Protegits de la Comunitat Valenciana

Font: Generalitat Valenciana, Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural

1.5. Normativa

- Llei 11/1994, de 27 de desembre, d'Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana.
- Decret 57/2006, de 28 d'abril, del Consell, pel qual s'aprova el Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals (PORN) de la Tinença de Benifassà.
- Decret 70/2006, de 19 de maig, del Consell, de declaració del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.
- Orde de 29 d'abril de 2008, de la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge, per la qual s'acorda iniciar el procediment d'elaboració i aprovació del Pla rector d'Ús i Gestió del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.
- Orde de 19 de novembre de 2008, de la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge, per la qual es regula la recol·lecció de bolets i altres fongs en l'àmbit territorial del Lloc d'Interès Comunitari Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana.

1.6. Figures de protecció

- Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

La Generalitat, en l'exercici de les seues competències en matèria de medi ambient, va promulgar la Llei 11/1994, de 27 de desembre, de la Generalitat, d'Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana. En ella s'estableix la figura de Parc Natural com especialment indicada per a la protecció d'espais naturals valuosos en forma compatible amb l'ús sostenible dels recursos naturals en els sectors forestal, ramader, cinegètic, agrícola i de serveis, així com amb l'exercici d'una important funció social en l'estudi, l'ensenyança i el gaudi ordenat dels valors ambientals i culturals.

El concepte de Parc Natural és, per tant, especialment adequat per a la gestió d'aquells espais naturals que, com en el cas de la Tinença de Benifassà, es caracteritzen per uns valors ambientals i paisatgístics únics que s'han configurat històricament en estreta interacció amb l'activitat humana del medi rural, principalment en els àmbits forestal, ramader i cinegètic. D'acord amb açò, es va aprovar el Decret 70/2006, de 19 de maig, del Consell, de declaració del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

- Lloc d'Interès Comunitari (LIC) de la Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana

Per la Directiva 92/43/CEE del Consell, de 21 de maig de 1992, relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestres, coneguda com a "Directiva Hàbitats", els estats membres es comprometen a contribuir a garantir la conservació de la biodiversitat mitjançant la conservació dels hàbitats naturals. Per a això es crea la Xarxa Natura 2000, una xarxa

ecològica de zones d'especial protecció composta per llocs que alberguen hàbitats d'interès comunitari.

El 10 de juliol de 2001, per Acord del Govern Valencià es va proposar el Lloc d'Interès Comunitari de la Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana, ES5233001, amb una superfície de 49.597 ha que comprèn els municipis de Morella, Herbès, Castell de Cabres, la Pobla de Benifassà, Vallibona, Rossell, Canet lo Roig, Xert i Catí.

- Lloc d'Interès Comunitari de la regió Biogeogràfica Mediterrània

Per la decisió de la Comissió Europea 2006/613/CE, de 19 de juliol de 2006, en la que s'adopta de conformitat amb la Directiva 92/43/CEE del Consell, la llista de Lloc d'Interès Comunitari de la regió Biogeogràfica Mediterrània.

- Zona d'Espcial Protecció per a les Aus (ZEPA).

A fi de conservar les aus europees el Consell de la Unió va aprovar la Directiva 79/409/CEE, de 2 d'abril de 1979, relativa a la conservació de les aus silvestres, coneguda com a Directiva Aus. L'objectiu general és assegurar la protecció eficaç de totes les aus que viuen en estat silvestre en els estats membres, per mitjà de la protecció, conservació, restauració i creació dels hàbitats necessaris perquè les seues poblacions puguen persistir al llarg del temps, així com per mitjà de la regulació de les pràctiques de captura i del comerç d'aquelles espècies que tradicionalment han sigut considerades com a cinegètiques. Per a aconseguir aquest objectiu, els estats membres de la Unió Europea tenen l'obligació de designar com a Zona d'Espcial Protecció per a les Aus (ZEPA) els territoris més adequats en número i superfície per a garantir la conservació de les espècies incloses en l'annex I de la Directiva Aus.

D'acord amb açò, per l'Acord del Consell de 9 de maig de 2000, es proposa com ZEPA la zona denominada Tinença de Benifassà, Serres del Turmell i Vallivana amb una superfície de 49.862,4 ha. Per mitjà de l'Acord de 5 de juny de 2009, del Consell, d'ampliació de la Xarxa de Zones d'Espcial protecció per a les aus (ZEPA) de la Comunitat Valenciana, aquesta zona passa a denominar-se de L'Alt Maestrat, Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana, ES0000465, veient-se incrementada la seua superfície fins a les 96.483,61 ha.

- Microrreserves de Flora.

La Comunitat Valenciana és una zona d'elevada riquesa i singularitat florística que en el seu territori alberga més de dues-centes cinquanta espècies de plantes vasculares endèmiques. Gran part d'aquesta flora vascular rara, endèmica o amenaçada valenciana posseïx una distribució peculiar, apareixent en micropoblacions distribuïdes en xicotets fragments per tot el territori. Sovint, les espècies d'interès convergeixen en microhàbitats de sòls especials, afectats per la salinitat, la inundació, la verticalitat o altres caràcters inusuals. Açò planteja importants dificultats de gestió, ja que el que ha de proveir-se de protecció no és l'espècie ni l'espai natural, sinó un escaló intermedi; la comunitat vegetal de dimensió reduïda. Abans

d'avançar en la creació d'una figura com la comunitat vegetal protegida, és necessari establir una xarxa prou representativa d'aquests tipus de vegetacions que permeta realitzar un adequat seguiment tècnic i científic.

Per a això, a través del Decret 218/1994, s'escometa la implantació d'una xarxa de parcel·les de seguiment tècnic i científic el manteniment de la qual comporta establir algunes limitacions d'ús i normes de gestió.

Aquestes parcel·les de xicoteta extensió, menys de 20 hectàrees, són les microreserves de flora i contenen una elevada concentració de plantes rares, endèmiques, amenaçades o d'elevat interès científic.

En l'àmbit del Pla d'Ordenació de Recursos Naturals de la Tinença Benifassà es localitzen tretze microreserves de flora, la majoria estan incloses al Parc Natural.

Microrreserva	Terme Municipal	Parc Natural
Salt del Robert	Pobla de Benifassà	Sí
Font de l'Ombria	Pobla de Benifassà	Sí
Punta de Solà d'en Brull	Pobla de Benifassà	Sí
Pouet de Fèlix	Pobla de Benifassà	Sí
Mola de la Mitjavila	Pobla de Benifassà	No
Carrascar del Mas de Peraire	Pobla de Benifassà	Sí
Cresta del Turmell	Vallibona	No
Mas del Peraire	Pobla de Benifassà	Sí
Molí de l'Abat	Pobla de Benifassà	No
Portell de l'Infern	Pobla de Benifassà	Sí
Racó dels Presseguers	Pobla de Benifassà	Sí
Molí de la Torre	Vallibona	No
Tossal d'en Cervera	Pobla de Benifassà	Sí

Taula: Llistat de microrreserves dins del PORN.

Font: elaboració pròpia.

- Reserves de fauna

El Decret 32/2004, de 27 de febrer, del Consell de la Generalitat, pel qual es crea i regula el Catàleg Valencià d'Espècies de Fauna Amençades i s'estableixen categories i normes per a la seua protecció; l'article 12 crea la figura de Reserva de Fauna. La finalitat de la dita figura és la de dotar d'un règim de protecció específic a aquells espais de relativa poca extensió que continguem poblacions excepcionals d'espècies de fauna silvestre, alberguen temporalment a algunes d'aquestes en fases vitals crítiques per a la seua supervivència o siguen objecte de treballs continus d'investigació. D'acord amb açò, per l'Ordre de 22 de febrer de 2005, de la Conselleria de Territori i Habitatge, es declaren quatre reserves de fauna a la Comunitat Valenciana, es declara la reserva de fauna del Mas del Peraire per a la protecció de la palometa

isabelina (*Graellsia isabellae*) i de les rapinyaires en general. Així mateix, per l'Orde de 23 de novembre de 2006 de la Conselleria de Territori i Habitatge es declara la Reserva de Fauna del Barranc del Salt del Robert, en la Pobla de Benifassà. La reserva consta de 38 hectàrees i es declara amb l'objecte de protegir la població de carranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*).

- Reserva Natural Fluvial del riu Sénia

Per resolució de 2 de desembre de 2015, de la Direcció General de l'Aigua, per la qual es publica l'Acord del Consell de ministres de 20 de novembre de 2015, es declaren determinades reserves naturals fluvials, entre elles la del riu Sénia.

Té una longitud de 2,7 km, i mereix una especial protecció pel fet que constituïx un exemple representatiu dels rius mineralitzats de baixa muntanya mediterrània pertanyents a la demarcació hidrogràfica del Xúquer. El llit de domini públic hidràulic a penes experimenta pressions antròpiques, presentant per tant nul·la o escassa alteració dels seus processos naturals. El règim hidrològic és pluvial mediterrani, estacional, amb trams permanents, i sense alteració, condicionat per la irregularitat de les precipitacions i la torrencialitat del règim de cabals. El curs del riu, confinat i sinuós, discorre per un congost rocós de gran valor paisatgístic i faunístic, que es caracteritza per travessar una zona càrstica i presenta un llit constituït per cantells i grans blocs de pedra. Açò dota al riu d'una gran diversitat en la seua estructura longitudinal, amb bots, tolls, ràpids, revolts, grades, taules i rampes, la qual cosa configura una variada i singular morfologia. Les riberes estan ocupades majoritàriament per vegetació zonal, amb escasses formacions ripàries, entre les que es compten algunes salzedes negres amb fleixos dispersos. El sistema fluvial constituïx un hàbitat potencial de múltiples espècies que poden ser essencials per al procés de diagnòstic de l'estat de les masses d'aigua, i constituïx un hàbitat important per al manteniment de les poblacions de peixos autòctons de corrents ràpids propis de la zona, permetent la seua reproducció i creixement. Tant la continuïtat longitudinal com a transversal estan inalterades.

- Estació Biològica del Mas del Peraire

Mitjançant la Resolució de 14 d'agost de 1998, de la Direcció General per al Desenvolupament Sostenible, es declara refugi de caça els terrenys inclosos en la finca del Mas de Peraire, propietat de la Fundació Enrique Montoliu, al terme municipal de La Pobla de Benifassà, amb una extensió de 212 hectàrees. En aquest refugi de caça, i a fi d'assegurar la conservació de les espècies de fauna, està prohibit l'exercici de la caça. No obstant això, quan hi haja raons d'orde biològic, tècnic o científic que aconsellen la captura o reducció de determinats exemplars, es podrà concedir l'oportuna autorització i fixar les condicions aplicables en cada cas.

1.7. Personal

Durant el 2016 l'equip del Parc Natural va constar de:

- **Un tècnic superior** adscrit al Servei d'Espais Naturals Protegits, durant el període de gener a maig.
- **Un director-conservador**, que va prendre possessió a mitjans de juny.
- Equip de promoció i divulgació, compost per **un guia mediambiental**.
- Equip de conservació i manteniment, compost per **dos brigades** amb un total de **2 capatassos i 5 peons**.

1.8. Composició de la Junta Rectora

El Decret 70/2006, de 19 de maig, del Consell, de declaració del Parc Natural de la Tinença de Benifassà, crea la Junta Rectora del Parc Natural de la Tinença de Benifassà, adscrita a la conselleria competent en matèria de medi ambient, com a òrgan col·legiat consultiu, col·laborador en la gestió de l'espai protegit. També s'estableix que la Junta Rectora té el caràcter d'òrgan assessor, consultiu, representatiu i de participació, canalitzant, així mateix, les iniciatives gestores de les administracions, els propietaris i els col·lectius públics i privats directament relacionats amb els objectius del Parc en els àmbits administratiu, econòmic, social i cultural.

La Junta Rectora del Parc Natural de la Tinença de Benifassà es compon dels membres següents:

El conseller competent en matèria de medi ambient, en la seua condició de president nat de la Junta Rectora.

El president de la Junta Rectora.

El director-conservador del Parc Natural, que actuarà com a secretari.

Un representant de la Secretaria Autonòmica de Medi Ambient i Canvi Climàtic, de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural.

Un representant de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport.

Un representant de la Secretaria Autonòmica d'Agricultura i Desenvolupament Rural, de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural.

Un representant de la Conselleria d'Habitatge, Obres Públiques i Vertebració del Territori.

Un representant de la Direcció General de l'Agència de Seguretat i Resposta a les Emergències, de la Conselleria de Presidència.

Un representant de la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball.

Un representant de la Secretaria Autonòmica de l'Agència Valenciana de Turisme, de la Conselleria de Presidència.

Un representant de la Diputació Provincial de Castelló.

Un representant de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer.

Un representant per cada un dels ajuntaments de Castell de Cabres, la Pobla de Benifassà, Rossell i Vallibona.

Un representant de l'Entitat Local Menor d'El Bellestar.

Un representant del grup d'acció local Associació per al desenvolupament Integral dels Ports-Maestrat (PORTMADER), designat per aquesta entitat.

Un representant de la Federació d'Associacions de Veïns de la Comunitat Valenciana, designat per aquesta entitat.

Un representant de la Federació d'Esports de Muntanya i Escalada de la Comunitat Valenciana, triat per la dita entitat.

Un representant de les associacions excursionistes amb domicili social en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana que exerceixen activitats en la zona, amb caràcter rotatori biennal, triat per les dites entitats de Castelló de comú acord entre elles.

Un representant de la Universitat Jaume I de Castelló, designat per la dita entitat acadèmica.

Dos representants de les associacions conservacionistes que exerceixen activitats en la zona, amb caràcter rotatori biennal, triat per les dites entitats de comú acord entre elles.

Un representant, amb caràcter rotatori biennal, de les societats de caçadors dels municipis del Parc Natural, triat per les dites societats de comú acord entre elles.

Un representant de la Reserva Nacional de Caça dels Ports de Beseit.

Un representant, amb caràcter rotatori biennal, de les societats de pescadors o entitats esportives que gaudeixen de l'aprofitament dels tancats de pesca en la zona, triat per les dites entitats de comú acord entre elles.

Dos representants dels propietaris privats de terrenys en el Parc Natural, amb caràcter rotatori biennal, triats per aquests de comú acord entre ells.

Un representant de la Fundació Enrique Montoliu.

Dos representants de les organitzacions sindicals més representatives en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana, triats per les dites organitzacions.

OBJECTIUS

Durant l'exercici de 2016 han sigut objectius estratègics de gestió del Parc els següents:

- Suport als municipis en les seues iniciatives de conservació del medi ambient.
- Protegir i conservar el patrimoni cultural associat als valors paisatgístics i/o ambientals característics d'aquest espai natural a través d'actuacions de:
  - Manteniment de la xarxa de sendes tradicionals.
  - Millora de les infraestructures tradicionals de l'aigua.
  - Manteniment i recuperació de murs de pedra seca.
- Adquisició i millora del coneixement a través de l'inventari dels recursos naturals i culturals per a la seua inclusió en la base de dades del Parc Natural.
- Fomentar i organitzar activitats d'ús públic emmarcades en la línia d'interpretació del territori i valoració d'aquest.
- Dinamitzar la comunicació i la divulgació del Parc Natural i dels seus valors a través de campanyes específiques, jornades, fires, cursos de formació, publicacions, etc.
- Difusió del projecte de senyalització del Parc per mitjà de la realització de rutes interpretatives de les rutes oficials del Parc.
- Fomentar la participació en el programa d'Educació Ambiental del Parc Natural, *Escoles al camp*.
- Dinamitzar les col·laboracions amb la població per a fomentar un desenvolupament local i/o en activitats directament relacionades amb la conservació d'espècies o hàbitats.
- Impulsar les actuacions emmarcades en el programa d'equipaments i correcció d'impactes derivats de l'ús públic.
- Execució de treballs relacionats amb la prevenció d'incendis i manteniment d'àrees tallafocs.
- Realització de treballs de gestió biològica d'eliminació d'espècies al·lòctones, restauració de punts d'aigua, etc.
- Col·laboració amb altres serveis de la Conselleria: seguiment de la població de carranc autòcton, col·locació de trampes de plagues, treballs al viver de Forn del Vidre, etc.

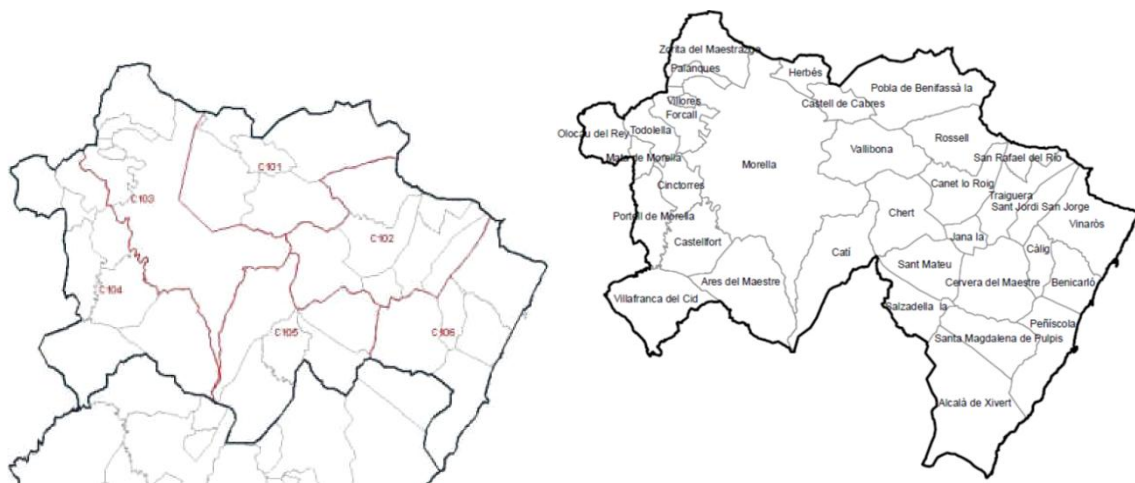
PLA DE PREVENCIÓ I VIGILÀNCIA D'INCENDIS FORESTALS

3.1. Pla de prevenció d'incendis

3.2. Mitjans de vigilància

El Parc Natural de la Tinença de Benifassà compta amb un Pla de Prevenció d'Incendis Forestals aprovat per Resolució de 14 de febrer de 2011 del conseller de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge.

Per altra banda dir que la Generalitat disposa d'un Pla de Vigilància d'Incendis que regula i coordina els mitjans destinats a la vigilància i detecció dels incendis forestals a la Comunitat Valenciana. Dita pla està vigent els 365 dies de l'any i és revisat anualment, depèn de la Direcció General de Prevenció d'Incendis, de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural.

Mapa: distribució de les unitats de prevenció dins de la delimitació de Sant Mateu.

Font: Generalitat Valenciana

3.1. Pla de prevenció d'incendis

El document íntegre del Pla de Prevenció d'Incendis Forestals pot examinar-se en format digital en la pàgina web de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural:

<http://www.agroambient.gva.es/web/prevencion-de-incendios/planes-de-prevencion-de-incendios-forestales-de-la-red-de-espacios-naturales-protegidos/>

3.2 Mitjans de vigilància

Els mitjans que intervenen en la vigilància i detecció dels incendis forestals la zona de l'àmbit del PORN de la Tinença de Benifassà són nombrosos i la gestió d'aquests es realitza en distints àmbits, tant territorials com competencials.

A. Mitjans de vigilància mòbil.

-Unitats *de prevenció d'incendis forestals*. Són unitats de prevenció d'incendis forestals dependents de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural. Hi ha diferents tipologies d'unitats en funció del mitjà empleat per a la vigilància i la composició de vigilants per unitat.

--Unitat de prevenció ordinària. Estan formades per un operari i dotades d'un vehicle tot terreny, així com de tot el material necessari per a la vigilància i les comunicacions. Les seues principals funcions són la informació d'usos del foc a usuaris, la vigilància directa del territori, la dissuasió d'actuacions perilloses, i puntualment d'extinció de conats. Les unitats de prevenció ordinàries que actuen en l'àmbit del Parc Natural de la Tinença de Benifassà són UPC 101, UPC 102 i UPC 601 (amb eixida des de Vinaròs i composta d'un coordinador i personal voluntari).

--Unitat motoritzada. Són unitats formades per tres operaris. La unitat motoritzada que actua en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà és la UPM.C701.

--Unitat de prevenció polivalent. Són unitats formades per un operari i tres o quatre voluntaris. Estan dotades amb un vehicle tot terreny així com de tot el material necessari per a les comunicacions i la vigilància. Les seues principals funcions són la informació als usuaris, la vigilància directa del territori i la dissuasió d'actuacions perilloses. Es distribueixen en dos equips; un en el vehicle i un altre a peu.

La unitat de prevenció polivalent UPP.C601, amb eixida des de Vinaròs, actua en l'àmbit del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

-*Brigades rurals d'emergència*. Al Parc Natural de la Tinença de Benifassà actuen durant tot l'any la BRE de Morella i la de Bellestar. A més, com a reforç, de juliol a setembre es compta també amb la BRE de Xert.

-*Guàrdia civil*. En qualsevol nivell d'alerta està previst que es cobrisca la ruta C1.01.1-2 i la C1.02.1-2.

-*Agents mediambientals.* Els agents mediambientals treballen en tres torns al llarg del dia: matí (de 8.00 a 15.00), vesprada (de 15.00 a 23.00) i nit (de 22.00 a 8.00). Durant l'horari de treball cada agent mediambiental actua preferentment en la comarca a què se li haja assignat però quan per necessitats del torn no hi ha suficients agents poden treballar en una comarca diferent sempre que estiga en la mateixa zona operativa.

B. Mitjans de vigilància fixos.

- *Observatoris forestals.* Els mitjans de vigilància fixos que depenen de la Direcció General de Prevenció d'Incendis, de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural se situen en zones de màxima visibilitat. Les seues principals tasques són les de detecció d'incendis i servir d'enllaç en la xarxa de comunicacions. Són punts vitals entorn dels quals es desenvolupen les labors de prevenció en cada zona. Els observatoris forestals que tenen visibilitat sobre el Parc Natural són el de Fredes (Pobla de Benifassà), i el del Turmell (Xert).

3.3 Incendis forestals

Durant l'any 2016, el dia 11 de juliol es va produir un incendi en l'àmbit del Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals del Parc a causa de la caiguda d'un raig. El paratge afectat va ser el de l'Ombria del Forn i la superfície cremada va ascendir a 1 hectàrea.

Foto: zona afectada per l'incendi
Font: arxiu del Parc

PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA CONSERVACIÓ

4.1. Conservació de Fauna

4.2. Conservació d'Hàbitats

4.3. Conservació del Patrimoni Cultural i Etnogràfic

4.4. Adquisició i Millora del Coneixement

4.1. Conservació de Fauna

a. Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre.

L'equip del Parc Natural de la Tinença de Benifassà manté un intercanvi d'informació amb el Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, canvi Climàtic i Desenvolupament Rural, amb l'objectiu d'aconseguir una gestió de l'ús públic compatible amb la conservació de la fauna, principalment de les aus rapinyaires. Des de l'esmentat Centre de Recuperació s'ha realitzat diferents activitats de control de poblacions d'espècies de fauna d'interès, tals com:

- Cens de la població nidificant de **voltor comú** (*Gyps fulvus*):
148 parelles - Productivitat: **0,74** polls / parella
- Cens de la població nidificant **d'aufrany** (*Neophron percnopterus*):
2 parelles - Productivitat: **1** poll / parella
- Cens d'aus hivernants al embassament d'Ulldecona:
2 agrons blaus (*Ardea cinerea*)
5 corbs marins grossos (*Phalacrocorax carbo*)

Foto: voltors comuns al CRF
Font: Tasio

b. Equip de Seguiment de Fauna Amenaçada de la Comunitat Valenciana.

Pla d'Acció per a la Conservació del cranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*)

El Centre de Recuperació de Fauna del Forn de Vidre disposa d'una bassa que es va aprofitar per a intentar mantenir un remanent d'exemplars, tal com disposa el pla de gestió de la reserva de fauna del Barranc del Salt. Disposa de molt pocs reproductors, ja que es van extraure de les poblacions properes i s'ha produït una sostracció d'exemplars, passant d'un estoc mínim de 23 mascles i 42 femelles en 2012 a uns pocs exemplars en 2013 i 2014, sense haver apreciat cap índex de mortalitat ni haver observat restes, per la qual cosa no es descarta un possible acte vandàlic. Durant 2015 es torna a reposar la bassa amb alguns exemplars subadults i juvenils, encara que en aquest cas procedeixen de l'Hontanar (València).

En 2016 s'ha repoblat amb exemplars de les mateixes característiques i procedència que l'any anterior, s'ha compartimentat la bassa per a tractar de millorar el seu maneig, permetent separar als adults de les cries, i s'ha realitzat una passarel·la sobre l'envà.

Els punts dins del PORN en els quals s'han realitzat soltes han sigut:

Lloc	Personal	Data	Nº	Talla
Molí Joaquim (Coratxà)	CCEDCV / CRF Forn Vidre	Ago-16	80	0+
Balsa Forn Vidre	CCEDCV / CRF Forn Vidre	Ago-16	30	0+ - 1+
Cèrvol (Vallibona)	CCEDCV / CRF Forn Vidre	Ago-16	100	1+ - 2+
Molí de L'Abad (Pobla)	CCEDCV/ CRF Forn Vidre	Ago-16	100	0+
Sant Pere (Pobla)	CCEDCV	Ago-16	40	1+ - 2+

Taula: alliberaments de cranc. Personal: A.M. = Agents mediambientals; CRF = Centre de Recuperació de Fauna; CCEDCV = Centre de Conservació d'Espècies d'Aigua Dolça de la Comunitat Valenciana.

Talles: 0+, nascuts al 2016; 1+, nascuts al 2015; 2+, nascuts al 2014.

Font: Informe d'actuacions de conservació del cranc de riu 2016.

Direcció General de Medi Natural i Avaluació Ambiental

Les poblacions establides en l'àmbit del PORN en 2016 són:

Lloc	Última revisió	Presència	Ocupació
CRF Forn Vidre (Bassa)	2016	SÍ-BASSA	BASSA
Cèrvol (Vallibona)	2016	No	DESAPAREGUDA
Cèrvol (Molí de la Torre)	2016	No	DESAPAREGUDA
Molí Joaquim	2016	SÍ	60
Salt	2016	SÍ	800

Taula: poblacions de cranc establides 2016

Font: Informe d'actuacions de conservació del cranc de riu 2016.

Direcció General de Medi Natural i Avaluació Ambiental

S'ha procedit així mateix a la revisió de les poblacions i enclavaments d'alliberament durant la campanya 2016.

<i>Lloc</i>	<i>Personal</i>	<i>Data</i>	<i>Presència</i>
Salt	PN Tinença	estiu-16	Sí
Molí Joaquim	CRF Forn Vidre / CCEDCV	estiu-16	Sí
Bassa CRF Forn Vidre	CRF Forn Vidre / CCEDCV	estiu-16	Sí
Molí de la Torre	CRF Forn Vidre / CCEDCV	estiu -16	No
Molí de la Torre	A.M.	estiu -16	No
Cèrvol - Vallibona	CRF Forn Vidre / CCEDCV	estiu -16	No**
Cèrvol - Vallibona	A.M.	estiu -16	No

Taula: poblacions de cranc revisades 2016

Font: Informe d'actuacions de conservació del cranc de riu 2016.

Direcció General de Medi Natural i Avaluació Ambiental

Foto: exemplar de cranc de riu durant la revisió

Font: arxiu del PN

Revisió de caixes refugi per a rates penades instal·lades en zones forestals

En els anys 2003 i 2004, en el marc del programa LIFE "Conservació de Rates Penades a la Comunitat Valenciana", es van instal·lar 230 caixes per a rates penades en diferents LICs, entre ells en el de la Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana.

Així mateix, al juny i juliol del 2016 les Brigades de Biodiversitat col·loquen noves caixes en aquestes zones, reposant en la mesura del possible el nombre de caixes antigues que s'havien deteriorat. En el LIC Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana es col·loquen 27 noves caixes.

A la tardor del 2016 es realitza una revisió de les caixes amb el nou objectiu de valorar l'ocupació en les noves caixes col·locades i comparar, en la mesura del possible, amb els índexs d'ocupació de les caixes antigues. Dins del PORN les dades són:

Municipi	Paratge	Caixes velles			Caixes noves (totes en bon estat)	
		Deteriorades	Bon estat	Ocupades	Colocades	Ocupades
La Pobla Benifassà	Ctra. Fredes -Boixar	0	7	0	0	0
	Negrell	4	6	1	19	7
	Port de Fredes	0	9	0	0	0

Per a l'anàlisi per zona, i donada la pràcticament nul·la ocupació de les caixes velles, únicament s'han tingut en compte les dades de les caixes noves. Així doncs, els índexs d'ocupació es resumeixen en la següent taula:

Municipi	Paratge	Caixes noves (totes en bon estat)		
		Col·locades	Ocupades	% de ocupació
La Pobla Benifassà	Negrell	19	7	36,8

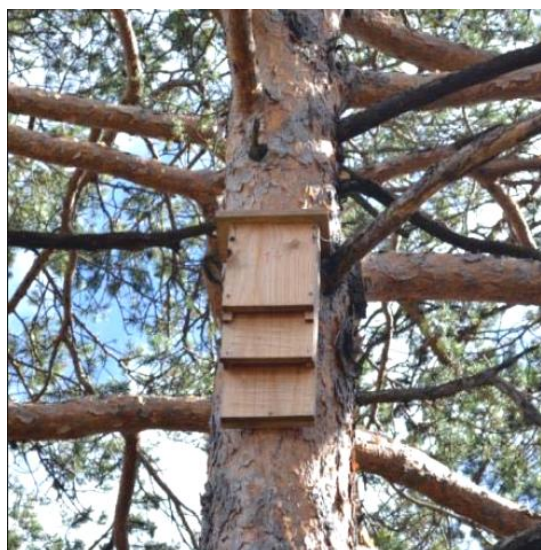

Foto: caixa per a rates penades
Font: Servei de Vida Silvestre

S'observa que, malgrat la variabilitat en el nombre de caixes col·locades per zona, el grau d'acceptació d'aquestes ha sigut en línies generals bo. Així i tot, donat el poc temps transcorregut entre la col·locació de les caixes i aquesta primera revisió, aquests índexs d'ocupació han de considerar-se reeixits, sent previsible una colonització gradual d'aquests refugis en pròximes temporades.

Quant a les espècies els resultats han sigut els següents:

Zona	Localitat	Paratge	Tipus caixa	Rates p.	Espècie
Tinença de Benifassà	La Pobla de Benifassà	Negrell	Nova	2	H. savii/Pipistrellus sp.
Tinença de Benifassà	La Pobla de Benifassà	Negrell	Antiga	1	Pipistrellus sp.
Tinença de Benifassà	La Pobla de Benifassà	Negrell	Nova	5	Pipistrellus sp.
Tinença de Benifassà	La Pobla de Benifassà	Negrell	Nova	1	No determinat
Tinença de Benifassà	La Pobla de Benifassà	Negrell	Nova	2	No determinat
Tinença de Benifassà	La Pobla de Benifassà	Negrell	Nova	3	No determinat
Tinença de Benifassà	La Pobla de Benifassà	Negrell	Nova	3	No determinat
Tinença de Benifassà	La Pobla de Benifassà	Negrell	Nova	1	No determinat

Localització del lepidòpter *Melitaea diamina* (Papallona “Donzella obscura”)

Fruit de la col·laboració entre el Servei de Vida Silvestre i la Universitat de València durant 2016 s'ha localitzat dins de l'àmbit del PORN la papallona diürna “donzella obscura”. Les conclusions de l'informe realitzat pel SVS són:

- El treball conjunt d'equips del ICCBE (UV) i del SVS ha donat com a fruit la primera troballa d'una població establida al territori valencià de la rara papallona diürna *Melitaea diamina*. L'espècie ha sigut trobada a la microrreserva de flora del Tossal de Mitjavila i els seus voltants.
- La troballa ha sigut fruit del rastreig de zones d'hàbitat favorable de vegetació forestal d'alta muntanya amb població suficient de la planta nutrícia de les larves, l'endemisme tortosí i de zones properes *Valeriana montana* *subsp. tarraconensis*.
- Considerant que la planta nutrícia té altres poblacions en microrreserves properes a la Pobla de Benifassà, en hàbitats semblants al de la troballa feta al juliol de 2016, es recomanable corroborar els pròxims anys si *Melitaea diamina* també es troba en aquells altres paratges.

Foto: Melitaea diamina
Font: Servei de Vida Silvestre

c. Altres activitats de conservació-investigació de fauna

Durant el 2016 s'han realitzat sessions de anellament a càrrec de Juan Antonio Muyas, del Grup Au d'Ornitologia de Vinaròs amb la col·laboració de la Fundació Enriquer Montoliu (FUNDEM) en l'Estació Biològica del Mas del Peraire. Les espècies anellades han sigut:

Turdus merula - Merla

Erithacus rubecula - Pit-roig

Periparus ater - Capellanet

Fringilla coelebs - Pinsà

Parus major - Totestiu

Phylloscopus bonelli – Mosquiter pàl·lid

Foto: merla anellada
Font: arxiu del PN

4.2 Conservació d'Hàbitats

- a. **Servei d'Ordenació i Gestió Forestal en col·laboració amb el personal tècnic dels Serveis Territorials de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural a Castelló, amb el suport de l'Assistència Tècnica de Sanitat Forestal de VAERSA**

Informe resum de la situació fitosanitària i dels treballs de control i seguiment realitzats en l'àmbit d'aplicació del PORN del Parc Natural de la Tinença de Benifassà durant 2016 per part de la secció forestal de la CAMACCDR en la província de Castelló.

1. Introducció

La presa de decisions de gestió en matèria de Sanitat Forestal es fonamenta en la informació arreglada durant la campanya de Prospecció Fitosanitària de les Muntanyes de la Comunitat Valenciana que tots els anys, i des de 1996, es realitza a la primavera. En ella, els i les Agents Mediambientals realitzen una avaluació de cadascuna de les divisions mínimes d'avaluació o masses considerades. El processament i anàlisi d'aquesta informació contribueix de forma decisiva a la presa de les decisions de gestió sobre els insectes forestals potencialment nocius, perseguint que les seues poblacions es mantinguen per sota d'un llindar de danys determinat.

L'assignació dels recursos destinats a l'àmbit d'aplicació del PORN del Parc Natural de la Tinença de Benifassà la realitza el Servei d'Ordenació i Gestió Forestal en col·laboració amb el personal tècnic dels Serveis Territorials de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural a Castelló. En aquest procés es rep el suport de l'Assistència Tècnica de Sanitat Forestal de VAERSA, que ha comptat amb un tècnic i dues brigades temporals per a la província.

S'exposa en el present informe un resum de la informació arreglada en la Prospecció Fitosanitària de 2016, a més dels treballs realitzats en matèria de Sanitat Forestal.

2. Resum de la situació fitosanitària en l'àmbit del PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà

La *Prospecció Fitosanitària de les muntanyes de la Comunitat Valenciana*, de caràcter anual, s'estructura en dos grups fonamentals de diagnòstics: "plagues" i "malalties i fisiopaties". En el primer grup s'enquadren les categories de Perforadors de pi, Cuc del pi (*Thaumetopoea pityocampa*) i altres insectes. S'exposen a continuació els resultats per a les quatre categories en les 20 masses prospectades dins del **Parc Natural** de la Tinença de Benifassà i les 19 masses que, no estant incloses dins del Parc Natural, es troben **en l'àmbit d'aplicació del PORN**.

Cuc del pi

Durant la campanya de 2016, la totalitat de la superfície de pineda prospectada dins de l'àrea objecte del present informe va ser avaluada amb nivells baixos de cuc del pi (graus 0, 1 i 2), però sensiblement superiors a la situació d'anys anteriors. El resum general de la situació de la plaga es presenta a continuació, tant per a la superfície prospectada dins dels límits del Parc Natural (Taula 1), com per a la inclosa dins de l'àmbit d'aplicació del PORN (Taula 2):

G.I.	DESCRIPCIÓ DEL DANY	SUPERFÍCIE	
		ha	%
0	Cap o algunes bosses molt disseminades	433,65	10,62
1	Alguns nius en les vores de la massa i peus aïllats	2366,31	58,00
2	Bastants nius en la vora i alguns en el centre de la massa	1280,43	31,38
3	Defoliacions parcials en les vores de la massa i peus aïllats, amb presència de bastants nius en el centre de la massa	0,00	0,00
4	Defoliacions molt fortes en les vores i peus aïllats i parcials en el centre de la massa	0,00	0,00
5	Defoliacions molt fortes en tota la massa	0,00	0,00
TOTAL		4080,39	100,00

Taula 1: Resum de l'avaluació del grau d'infestació per cuc del pi (G.I.) dins del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2016.

G.I.	DESCRIPCIÓ DEL DANY	SUPERFÍCIE	
		ha	%
0	Cap o algunes bosses molt disseminades	433,65	6,97
1	Alguns nius en les vores de la massa i peus aïllats	3592,93	57,77
2	Bastants nius en la vora i alguns en el centre de la massa	2193,17	35,26
3	Defoliacions parcials en les vores de la massa i peus aïllats, amb presència de bastants nius en el centre de la massa	0,00	0,00
4	Defoliacions molt fortes en les vores i peus aïllats i parcials en el centre de la massa	0,00	0,00
5	Defoliacions molt fortes en tota la massa	0,00	0,00
TOTAL		6219,75	100,00

Taula 2: Resum de l'avaluació del grau d'infestació per cuc del pi (G.I.) dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2016.

Perforadors del pi

Els i les Agents Mediambientals van realitzar aquest tipus de diagnòstic en 13 masses corresponents a 9 muntanyes dins del **Parc Natural** de la Tinença de Benifassà. Va haver-hi 24

cites en total, de *Tomicus* sp. (16), *Orthotomicus erosus* (3), *Tomicus piniperda* (2), Perforador sense determinar (2) i *Tomicus destruens* (1) sobre diferents espècies. Solament en la massa "Masia Ferreres" (CS113M1) s'han ressenyat 10 peus morts recents a causa de perforadors.

També es van detectar danys en altres 14 masses corresponents a 12 muntanyes dins de la **resta de l'àmbit d'aplicació del PORN** del Parc Natural amb un total de 9 peus morts en dues masses: "Les Ferreres" (CS039M1) i "Pinet, Masia Coll, Masia"(CS5062M1). El conjunt de cites per a aquest grup de diagnòstics es reflecteix en la Taula 3.

MASSA	DIAGNÒSTIC	ESPÈCIE AFECTADA	OBSERV.	PN
"Boalar" (CS072M1)	<i>Tomicus piniperda</i>	<i>Pinus sylvestris</i>	-	-
"Boalar" (CS072M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	-
"La Tenalla" (CS002M2)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	X
"La Tenalla" (CS002M4)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	X
"La Tenalla" (CS002M5)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	X
"La Tenalla" (CS002M6)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	X
"La Umbria y la Villa" (CS076M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	-
"La Umbria" (CS037M1)	<i>Tomicus piniperda</i>	<i>Pinus sylvestris</i>	-	-
"La Umbria" (CS037M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus halepensis</i>	-	-
"La Umbria" (CS037M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	-
"Les Ferreres" (CS039M1)	Perforador sin determinar	<i>Pinus nigra</i>	004 pies muertos	-
"Les Ferreres" (CS039M2)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	-
"Mas de Insa" (CS111M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	X
"Mas de Insa" (CS111M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus sylvestris</i>	-	X
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	<i>Tomicus piniperda</i>	<i>Pinus sylvestris</i>	-	X
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus halepensis</i>	-	X
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	X
"Masia Ferreres" (CS113M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus halepensis</i>	010 pies muertos	X
"Masia Roure" (CS095M1)	<i>Tomicus piniperda</i>	<i>Pinus sylvestris</i>	-	X
"Masia Roure" (CS095M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus halepensis</i>	-	X
"Masia Roure" (CS095M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra austriaca</i>	-	X
"Masia Trinchan" (CS105M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus halepensis</i>	-	X
"Masia Trinchan" (CS105M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	X
"Molino del Abad" (CS3073M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus halepensis</i>	-	-
"Molino del Abad" (CS3073M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	-
"Molino del Abad" (CS3074M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus halepensis</i>	-	-
"Molino del Abad" (CS3074M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	-
"Molino del Abad" (CS3075M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus halepensis</i>	-	-
"Molino del Abad" (CS3075M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	-
"Molino del Abad" (CS3076M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus halepensis</i>	-	-
"Molino del Abad" (CS3076M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	-
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	<i>Orthotomicus erosus</i>	<i>Pinus halepensis</i>	-	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	<i>Orthotomicus erosus</i>	<i>Pinus nigra</i>	-	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus halepensis</i>	-	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	<i>Orthotomicus erosus</i>	<i>Pinus halepensis</i>	-	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	-	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	X
"Pinet, Masia Coll, Masia" (CS5062M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus halepensis</i>	002 pies muertos	-
"Pinet, Masia Coll, Masia" (CS5062M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	003 pies muertos	-
"Santo Domingo" (CS003M4)	Perforador sin determinar	<i>Pinus nigra</i>	002 pies muertos	X
"Santo Domingo" (CS1005M4)	Perforador sin determinar	<i>Pinus nigra</i>	002 pies muertos	X
"Santo Domingo" (CS1005M9)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	-
"Tim Bel" (CS5030M1)	Escolítidos	<i>Pinus nigra</i>	-	-
"Umbria del Forn" (CS018M1)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	-
"Umbria del Forn" (CS018M2)	<i>Tomicus</i> sp.	<i>Pinus nigra</i>	-	-

Taula 3: Cites per al grup de diagnòstic Perforadors de pi realitzades dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2016.

Altres insectes

Dins del **Parc Natural** de la Tinença de Benifassà, durant la Campanya de Prospecció Fitosanitària de 2016, va haver-hi un total de 14 cites. *Coroebus florentinus* es va citar en 8 ocasions, *Curculio* sp. en 2 i *Dryomyia lichtensteini* 4 vegades, totes elles en un total de 8 masses.

El conjunt de cites per a l'àmbit d'aplicació del PORN es reflecteix en la Taula 4:

MASSA	DIAGNÒSTIC	ESPÈCIE AFECTADA	OBSERV.	PN
"Molino del Abad" (CS3073M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"Molino del Abad" (CS3073M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"Molino del Abad" (CS3074M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"Molino del Abad" (CS3074M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"La Umbria" (CS037M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"La Umbria" (CS037M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"Masia Roure" (CS095M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Masia Roure" (CS095M1)	<i>Curculio</i> sp.	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Masia Roure" (CS095M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Santo Domingo" (CS1005M9)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"Santo Domingo" (CS1005M9)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"Santo Domingo" (CS1005M9)	<i>Curculio</i> sp.	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"Santo Domingo" (CS1005M4)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Santo Domingo" (CS003M4)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Les Ferreres" (CS039M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"Santo Domingo" (CS003M7)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Santo Domingo" (CS003M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Pinet, Masia Coll, Masia" (CS5062M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	Ramas secas.	-
"Molino del Abad" (CS3076M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"Molino del Abad" (CS3076M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"Molino del Abad" (CS3075M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"Molino del Abad" (CS3075M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	<i>Curculio</i> sp.	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	X
"Boalar" (CS072M2)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus faginea</i>	-	-
"Boalar" (CS072M2)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-
"Boalar" (CS072M2)	<i>Curculio</i> sp.	<i>Quercus faginea</i>	-	-
"Boalar" (CS072M2)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>	-	-

Taula 4: Cites per al grup de diagnòstic "altres insectes" realitzades dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2016.

Cal recordar en aquest punt que, dins del Parc Natural, es localitza un punt de la Xarxa Provincial de Mostreig de Lymantria dispar, concretament a “Santo Domingo” (CS003M1). Les dades arreglades en aquest punt de mostreig són processats juntament amb els de la resta de la província i incorporats a l'informe de resultats que elabora l'Assistència Tècnica de Sanitat Forestal de VAERSA

Malalties i fisiopaties

El diagnòstic més important dins d'aquest grup va ser el “Vesc” (*Viscum album*), planta hemiparàsita de diverses espècies de pi que, en ocasions, afebleix els peus fins a un punt tal que són més susceptibles a perturbacions abiòtiques lleus, arribant-se a produir la seua mort. En 20 de les masses del **Parc Natural** es va realitzar aquest diagnòstic, en 13 ocasions amb nivell de Presència alta i en 6 amb nivell de Presència mitjana.

En la **resta de l'àmbit d'aplicació del PORN**, 17 masses més van ser diagnosticades per Vesc (*Viscum album*), 5 d'elles amb nivell de Presència alta. En la Taula 5 es mostra un resum de les cites i masses afectades per a aquest diagnòstic tant dins com fóra del PORN.

ZONA	PRESÈNCIA		PRESÈNCIA MITJANA		PRESÈNCIA ALTA	
	MASSES	CITES	MASSES	CITES	MASSES	CITES
DINS DEL PARC NATURAL	7	11	5	6	8	13
RESTA DE L'ÀREA PORN	9	14	3	5	5	7

Taula 5: Nº de cites i masses afectades per el Vesc (*Viscum album*) dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2016.

Les cites per a altres diagnòstics del grup dins de l'àmbit d'aplicació del PORN es resumeixen en la Taula 6.

MASSA	DIAGNÒSTIC	ESPÈCIE AFECTADA	OBSERV.	PN
"Boalar" (CS072M2)	Hypoxylon mediterraneum	Quercus ilex	-	-
"La Umbria" (CS037M1)	Hypoxylon mediterraneum	Quercus ilex	-	-
"Molino del Abad" (CS3073M1)	Moteado clorótico	Pinus halepensis	-	-
"Molino del Abad" (CS3073M1)	Moteado clorótico	Pinus nigra	-	-
"Molino del Abad" (CS3074M1)	Moteado clorótico	Pinus halepensis	-	-
"Molino del Abad" (CS3074M1)	Moteado clorótico	Pinus nigra	-	-
"Molino del Abad" (CS3075M1)	Moteado clorótico	Pinus halepensis	-	-
"Molino del Abad" (CS3075M1)	Moteado clorótico	Pinus nigra	-	-
"Molino del Abad" (CS3076M1)	Moteado clorótico	Pinus halepensis	-	-
"Molino del Abad" (CS3076M1)	Moteado clorótico	Pinus nigra	-	-
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	Moteado clorótico	Pinus halepensis	-	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	Moteado clorótico	Pinus nigra	-	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	Moteado clorótico	Pinus halepensis	-	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	Moteado clorótico	Pinus nigra	-	X
"Santo Domingo" (CS003M1)	Daños por nieve	Pinus nigra	-	X
"Santo Domingo" (CS003M1)	Daños por nieve	Quercus faginea	-	X
"Santo Domingo" (CS003M1)	Daños por nieve	Quercus ilex	-	X
"Santo Domingo" (CS003M1)	Daños por viento	Pinus nigra	-	X
"Santo Domingo" (CS003M1)	Daños por viento	Quercus faginea	-	X
"Santo Domingo" (CS003M1)	Daños por viento	Quercus ilex	-	X
"Santo Domingo" (CS003M1)	Enfermedad sin determinar	Pinus sylvestris	Fustes con verrugas.	X
"Santo Domingo" (CS003M4)	Daños por nieve	Quercus ilex	-	X
"Santo Domingo" (CS003M4)	Daños por viento	Quercus ilex	-	X
"Santo Domingo" (CS003M5)	Enfermedad sin determinar	Pinus nigra	Acículas secas en ramas inferiores	X
"Santo Domingo" (CS1005M9)	Moteado clorótico	Pinus nigra	-	-

Taula 6: Cites per al grup de diagnòstics Malalties i fisiopaties (excepte Vesc) realitzades dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2016.

3. Treballs realitzats en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà

Durant 2016, els treballs que s'han realitzat a l'entorn del **Parc Natural** ha sigut la col·locació de 115 trampes per al cuc del pi. Aquest mètode consisteix en la captura de papallones mascle en trampes carregats amb la feromona sexual sintètica de la femella (Pityolure). Es persegueix reduir el nombre de còpules en una població.

MASSA	Unitats col·locades	Data col·locació	Data retirada	PN
"Santo Domingo" (CS003M5)	7	23/06/2016	29/09/2016	X
"Santo Domingo" (CS003M6)	12	23/06/2016	29/09/2016	X
"Santo Domingo" (CS003M1)	36	23/06/2016	29/09/2016	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	18	22/06/2016	03/10/2016	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	12	22/06/2016	03/10/2016	X
"La Tenalla" (CS002M4)	19	24/06/2016	03/10/2016	X
"La Tenalla" (CS002M6)	7	24/06/2016	03/10/2016	X
"La Tenalla" (CS002M2)	4	24/06/2016	03/10/2016	X

4. Conclusió

Els resultats de la Campanya de Prospecció 2016 mostren que la situació fitosanitària de l'àmbit d'aplicació del PORN del Parc Natural de la Tinença de Benifassà és favorable en termes generals a la categoria de diagnòstic **Cuc del pi**, ja que no presenta grans defoliacions, però en termes específics es troba en progressió respecte a anys anteriors.

L'avaluació segueix sent bastant positiva en la categoria de **Perforadors del pi** atès que amb prou faenes s'han detectat baixes en l'arbrat en l'àmbit d'aplicació del PORN, malgrat ser detectats en 27 masses. La massa "Masia Ferreres" (CS113M1) està inclosa en la relació de focus actius a supervisar durant la campanya 2016-2017.

En la categoria **Altres insectes**, va haver-hi 17 cites en 17 de les 39 masses prospectades, corresponents, en la seua major part, a diagnòstics del buprèstid *Coroebus florentinus*. Respecte al lepidòpter defoliador *Lymantria dispar*, tal com ve fent-se des de 2016, hi ha hagut un punt de mostreig dins de l'àmbit d'aplicació del PORN, concretament a "Santo Domingo" (CS003M1).

Quant a **Malalties i fisiopaties**, cal destacar l'estesa presència del Vesc (*Viscum album*), que es presenta en 34 de les 39 masses prospectades dins de l'àmbit d'aplicació del PORN.

Durant 2016 els **treballs realitzats** en matèria de sanitat forestal dins del P.N. de la Tinença de Benifassà i en l'àmbit d'aplicació del seu PORN han consistit en la col·locació de 115 trampes G.

b. Brigades de Conservació de la Biodiversitat

Las activitats realitzades durant l'exercici de 2016 en el Parc Natural Tinença poden resumir-se en:

- Manteniment de sendes d'accés. Obertura i manteniment de sendes ecoeducatives

Existeixen microrreserves de flora que ocupen espais de muntanya tradicionalment utilitzats per a activitats d'oci i temps lliure. En aquestes microrreserves s'han realitzat labors de

manteniment o adequació. En altres ocasions, per a accedir a la microrreserva o per a realitzar treballs, cal obrir una senda que facilite o permeta l'accés a les mateixes.

SENDES		
MICRORRESERVA	MUNICIPI	TREBALL
Portell de l'Infern	La Pobla de Benifassà	Manteniment de la senda (desbrossament selectiu i podes de branques en 150 m de senda)
Punta Solà d'En Brull	La Pobla de Benifassà	Manteniment de la senda (desbrossament selectiu de <i>R. ulmifolius</i> en 150 m ² de senda, trossejar i retirar 1 exemplar de <i>P. sylvestris</i> (8 m al x 30 cm dià)
Racó Presseguers	La Pobla de Benifassà	Manteniment de la senda (desbrossament <i>U. parviflorus</i> en 60 m ²)
Font Ombría	La Pobla de Benifassà	Manteniment de la senda (desbrossament <i>R. ulmifolius</i> en 50 m ²)
Salt de Robert	La Pobla de Benifassà	Manteniment de la senda (desbrossament <i>R. ulmifolius</i> en 200 m ²)

- Censos d'espècies del Catàleg Valencià d'Espècies de Flora Amenaçada (CVEFA)

Durant 2016, la brigada ha col·laborat amb els censos de les següents espècies:

ESPÈCIE	LLOC	CENS
<i>Polystichum aculeatum</i>	Cova Cullerers (Pobla Benifassà)	54
<i>Polystichum aculeatum</i>	Mrf Salt de Robert (Pobla Benifassà)	0
<i>Polystichum aculeatum</i>	Mrf Font Ombria (Pobla Benifassà)	2 unitats naturals
<i>Polystichum setiferum</i>	Mrf Salt de Robert (Pobla Benifassà)	13 unitats naturals
<i>Equisetum moorei</i>	Canaleta de Mauro (Pobla Benifassà)	50 m ² de supf. real

Així mateix, la brigada va col·laborar amb la recollida de material de la falaguera *Asplenium celtibericum*, catalogada com a Vulnerable en el Catàleg Valencià d'Espècies de Flora

Amenaçada (CVEFA) que van realitzar el personal del Jardí Botànic de València i la tècnica de conservació de flora.

- Senyalització de microrreserves

En compliment de l'Ordre de 7 de desembre de 1995, de la Conselleria d'Agricultura i Medi ambient, per la qual es regula la senyalització de microrreserves de flora, durant el temps d'execució de la proposta s'ha procedit a la senyalització de les microrreserves declarades, substitució o reposició de piquetes i cartells en mal estat i senyalització de les microrreserves en projecte (estan en fase de redacció de l'esborrany del pla de gestió). Cadascuna de les piquetes ha sigut marcada amb un nombre. Les piquetes o cartells que estaven mal col·locats, s'han situat en el lloc correcte.

Durant 2016 s'han revisat les piquetes perimetrals i s'han reposat les que estaven en mal estat.

- Erradicació d'espècies al·lòctones invasores

Seguint les directrius del Decret 213/2009, de 20 de novembre, del Consell, pel qual s'aproven mesures per al control d'espècies exòtiques invasores a la Comunitat Valenciana, durant 2016 es van escometre labors d'erradicació de les següents espècies exòtiques invasores:

Espècie	Lloc	Quantitat erradicada
<i>Cupressus</i> sp.	Mrf Font de la Ombria	10 exemplars xicotets

- Treballs amb fauna

Els treballs relacionats amb la fauna realitzats en el Parc Natural Tinença durant l'any 2016 van consistir en la substitució de les caixes niu de rates penades que estaven deteriorades per altres noves. S'han instal·lat 19 caixes en la zona del Negrell.

Resum d'inversions

A continuació, es relaciona la inversió realitzada en el Parc Natural Tinença. En la taula s'especifica la zona on s'han estat realitzant treballs, el terme municipal on se situa i el cost aproximat d'aquests treballs durant els mesos de gener a desembre de l'any 2016.

Terme Municipal	Zona de treball	Inversions realitzades (€)
Pobla de Benifassà	Font de la Ombría	951,5
Pobla de Benifassà	Portell de l'Infern	865
Pobla de Benifassà	Racó Presseguers	1.124,5
Pobla de Benifassà	Salt Robert	1.816,5
Pobla de Benifassà	Punta de Solà d'En Brull	1.297
Pobla de Benifassà	Carrascal del Mas del Peraire	865
Pobla de Benifassà	Tossal de Cervera	865
Pobla de Benifassà	Pouet de Fèlix	865
Pobla de Benifassà	Fauna (col·locació caixes rates penades)	1.730
Total inversions		10.380 €

El càlcul està realitzat multiplicant els dies que la brigada ha estat treballant en la zona pel cost de la brigada per dia, sense incloure el material (cartells, senyals, plantes, etc).

Foto: manteniment de senda
Font: Servei de Biodiversitat

c. Brigades de Conservació del Parc

Han realitzat treballs relacionats amb la conservació d'hàbitats

- Condicionament i manteniment de punts d'aigua, fonts, abeuradors i basses.
- Col·locació de trampes amb feromones per a la determinació de plagues forestals.

- Col·laboració en el cens de carranc autòcton.
- Manteniment de l'observatori del canyet (muladar).
- Eliminació d'espècies al·lòctones i especialment d'exemplars de xiprer que són reutilitzats per a l'elaboració de baranes, peu de cartells, etc.
- Actuacions en matèria de prevenció d'incendis i concretament en el manteniment de tallafocs.

A continuació es detallen algunes de les actuacions en matèria de conservació d'hàbitats i prevenció d'incendis:

TIPUS D'ACTUACIÓ	TREBALL
Condicionament i millora de fonts, punts d'aigua i bassis	Font de l'Ombria (Tenalla)
	Font del mas del Peraire
	Font del mas del Roure
	Font del corral del Convent
	Font de Montsó
	Font de la Figuera
	Font dels Bassiets
	Font del Preguntó
	Font del mas de Cocons
	Bassa del mas de les Ferreres
	Font del Teix i font de mossèn Gaspar
Tractaments de la vegetació	Tallafocs i senda de l'embassament d'Ulldecona
	Eliminació de xiprers en muntanyes de Generalitat

Taula: actuacions de conservació d'hàbitats i prevenció d'incendis de les brigades del PN
Font: elaboració pròpia

Fotos: treballs de prevenció d'incendis de les brigades
Font: arxiu del PN

4.3 Conservació del Patrimoni Cultural i Etnogràfic

En aquest context s'emmarquen aquells projectes o actuacions destinades a la protecció i conservació del patrimoni etnogràfic de l'àmbit del PORN.

a. "Projecte de Manteniment de la xarxa de sendes"

Antigament els habitants de la Tinença disposaven d'una xarxa de sendes pròpies, que en la majoria d'ocasions coincideix amb les actuals rutes senderistes, que complien la funció de camins ramaders, de comunicació entre masos i entre pobles de la comarca. En l'àmbit del Pla d'Ordenació de Recursos Naturals de la Tinença de Benifassà es va marcar i homologar, en el seu moment, una extensíssima i molt valuosa xarxa de sendes de xicotet i mitjà recorregut que, desafortunadament, amb el pas dels anys i per falta de manteniment corren el risc de desaparèixer. Des del Parc pretenem recuperar els camins tradicionals i promoure'ls com un valor afegit a les rutes senderistes.

Els objectius generals d'aquest projecte estan compresos entre els establits pel Pla d'Ordenació de Recursos Naturals.

OBJECTIUS DEL PROJECTE	Donar un servei més ampli al turista-senderista que visita el Parc.
	Recuperar i realçar el significat cultural de les rutes.
	Registrar un llistat de rutes tradicionals i georeferenciar el seu itinerari cartogràficament.

Taula: objectius del projecte de manteniment de la xarxa de sendes

Font: elaboració pròpia

Els tipus de treballs que es realitzen en les sendes són:

- Adequació d'itineraris.
- Desbrossament de la vegetació.
- Podes de branques que invadeixen l'itinerari.
- Retirada de pedres.
- Anivellament de la senda.
- Correcció de l'erosió hídrica.
- Realització d'escalons.
- Col·locació de senyals (durant 2016 aquesta actuació no s'ha pogut realitzar per motius contractuals).

Les sendes i rutes en què han actuat les brigades de manteniment del Parc Natural durant 2016 són:

- Ruta groga (mas de Boix)
- Ruta roja (Fredes-Portell-Salt-Fredes).
- Rutes blava i verda (embassament i penya de l'Àguila).
- PR 75.10 Castell de Cabres – mas de Boix.
- PR 75.8 Coratxà – Castell de Cabres.
- Mas del Roure – Coratxà.
- GR-7 (trams al voltant dels masos de la Gatellera, de Cardona i del Peraire)
- PR 75.7 Fredes- La Portella-Pobla de Benifassà-Bellestar.
- Senda la Palmereta a pla del pinar Roig.
- Corba del Pegaso-Convent-Bellestar
- PR 75.3.2 Estrets-Pantà-Ombries de Benifassà
- PR 75.3.1 La Pobla de Benifassà-Bellestar.
- PR. 75.5 La Pobla de Benifassà-l'Ereta de Bel.

- Bel - mas de Marco - Mas d'Insa.
- Mas de Cocons.
- Sant Domingo a Vallibona.
- PR 75.13 de la Creu a mas de Prades.

Per altra banda dir que s'han realitzat tasques de manteniment de pistes consistents fonamentalment en desbrossaments, podes, retirada d'arbres, retirada de pedres i reparacions menors. Durant 2016, per ordre d'importància s'han realitzat actuacions en les següents pistes de l'àmbit del PORN:

- Bel a la Moleta del Terme.
- Pista del Magraner.
- Pista de la Tenalla.
- Pista del Portell a l'embassament.
- Pista mas de Sabino a mas de Prades.
- Pista mas de Boix
- Pista corral del Convent
- Pista mas de la Mosca
- Pista mas del Peraire.

Fotos: treballs de manteniment de sendes i pistes de les brigades
Font: arxiu del PN

b. “Projecte de Pedra seca”

En tot el territori del Parc Natural de la Tinença de Benifassà trobem valuosos elements històrics, com és el cas de les construccions en maçoneria i pedra seca. Es tracta d'una tècnica de construcció tradicional realitzada històricament pels pastors que posa de rellevància les activitats agrícoles i ramaderes de la comarca i tenen un especial interès etnogràfic. Actualment perviuen nombroses estructures d'aquest tipus en un estat de conservació més o menys acceptable, però moltes altres necessiten una restauració.

Amb aquest projecte pretenem continuar el llegat cultural, agrícola, ramader i econòmic de la regió, sense oblidar el paisatge de la Tinença i el valor ecològic afegit d'aquestes estructures com a refugi i corredor biològic de multitud d'espècies. Els objectius d'aquest projecte s'enumeren a continuació:

OBJECTIUS DEL PROJECTE	Recuperar el paisatge i els valors culturals que aporten aquesta tècnica de construcció.
	Aconseguir un registre cartogràfic d'aquestes estructures, discernint aquelles que necessiten restauració.
	Incloure aquests elements com a elements a visitar en les rutes interpretatives.
	Ampliar els recursos turístics i educatius del Parc utilitzant algunes estructures excepcionals com a model.

Taula: objectius del projecte de pedra seca

Font: elaboració pròpia

Dins d'aquest projecte, les actuacions realitzades per les brigades de manteniment del Parc Natural durant 2016 han sigut:

- Reconstrucció de mur a la Tenalla.
- Reconstrucció de mur al PR 75.3.2 Estrets-pantà.
- Reconstrucció de mur a la ruta verda.
- Reconstrucció de mur a la pista de Bel-moleta del terme.
- Reconstrucció de mur a la senda de Bel a mas d'Insa.
- Reconstrucció de mur al camí de sant Marquet.
- Reconstrucció de mur a Sant Domingo.
- Reconstrucció de mur al mas de Cardona.
- Reconstrucció de murs al mas de Boix

Fotos: treballs de amb pedra seca de les brigades
Font: arxiu del PN

Tots els treballs que s'han detallat en aquest apartat han sigut executats per les Brigades de Manteniment del Parc.

4.4. Adquisició i Millora del Coneixement

a. Inventaris

Durant 2016, s'ha continuat realitzant l'inventari dels recursos naturals i culturals del Parc Natural per a constituir el registre de dits recursos. Els elements que s'inventarien són:

- Patrimoni Històric i Arquitectònic: pous de neu, molins, esglésies, ermites, masies emblemàtiques, forns de calç, béns d'interès cultural, etc.
- Recursos Naturals: microrreserves de flora, arbres monumentals, boscos emblemàtics, fonts, rutes, barrancs, reserves de fauna, punts singulars, mines de ferro, basses, etc.
- Patrimoni Arqueològic: pintures rupestres, coves d'interès espeleològic, coves d'interès arqueològic, etc.
- Caça: vedats privats de caça, vedats de caça controlada, reserva de caça, etc.
- Tradicions culturals: festes, romeries, etc.
- Equipaments d'Ús Públic: d'acolliment, d'informació i àrees recreatives.

b. Seguiment

- **Pla d'Acció per a la Conservació del cranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*) a la Comunitat Valenciana**

Al setembre de 2016 es va realitzar la revisió de la població de cranc en el Salt pel guia mediambiental i una brigada de manteniment amb el resultat de presència positiva.

PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA INTEGRACIÓ SOCIOECONÒMICA

5.1. Programa de Comunicació i Divulgació

5.2. Programa d'Educació Ambiental

5.3. Programa d'Interpretació del Patrimoni

5.4. Programa de Desenvolupament
Socioeconòmic

5.5. Planificació i Gestió de l'Ús Públic

5.1. Programa de Comunicació i Divulgació

a. Campanyes específiques

El patrimoni natural i cultural del territori de la Comunitat Valenciana és, sens dubte, excepcional. L'objectiu principal de la declaració dels Parcs Naturals és la conservació d'aquest territori, preservant el seu privilegiat patrimoni ambiental i cultural, promocionant la seua valoració i facilitant l'ús i gaudi de manera ordenada i sostenible.

A més, els Parcs Naturals de la C. Valenciana presenten un gran potencial per a l'enfortiment, la renovació i la diversificació territorial de l'oferta cultural, d'oci i turisme de la nostra Comunitat, potencial que ha de ser aprofitat al màxim per a la dinamització socioeconòmica de les poblacions localitzades en l'àrea de cada Parc Natural. Amb l'ànim de reforçar aquests aspectes que suposen els nostres Parcs Naturals, la *Conselleria d'Agricultura, Medi ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural* ha realitzat una sèrie de campanyes:

- **DIA DE L'ARBRE**

Per a celebrar el Dia de l'Arbre es van realitzar dues activitats:

El 7 de febrer es va fer un recorregut interpretatiu per l'entorn de la població de Coratxà denominat "Ruta dels arbres monumentals" on es van poder veure alguns exemplars de grans dimensions. També es va visitar una de les parcel·les en les quals ha actuat el projecte LIFE Renaix el bosc.

35 participants

Fotos: grup caminant i arbre monumental vist durant el Dia de l'Arbre

Font: arxiu del PN

El 21 de febrer es va organitzar l'activitat "Renaix el bosc al Parc Natural" organitzada junt amb el projecte LIFE Renaix el bosc consistent en una explicació sobre els treballs que en ell s'estaven duent a terme i una posterior plantació d'espècies d'alt valor ecològic en una finca al costat del Centre d'Interpretació.

22 participants

Fotos: explicació i plantació durant el Dia de l'Arbre
Font: arxiu del PN

- **DIA DE LES AUS**

Es va realitzar una jornada l'1 d'octubre consistent en:

- Xerrada i demostració d'anellament científic a La Pobla de Benifassà a càrrec de Juan Antonio Muyas i el Grup Au d'Ornitologia de Vinaròs.

- Recorregut guiat per les instal·lacions del Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre a càrrec dels seus integrants i solta de rapinyaires.

47 participants

Foto: explicació sobre aus i solta de rapinyaires
Font: arxiu del PN i CRF

- **DIA INTERNACIONAL DE LES MUNTANYES**

L'11 de desembre es va realitzar una ruta fins a la Pena de Bel per a celebrar el Dia internacional de les Muntanyes.

20 participants

Foto: participantS en la ruta de la Pena de Bel
Font: arxiu del PN

b. Aparicions en mitjans de comunicació

Els mitjans de comunicació constitueixen una eina d'informació i difusió molt eficaç per als espais naturals i, en aquest sentit, el Parc Natural de la Tinença de Benifassà els utilitza com un canal de difusió de les seues activitats, dels valors mediambientals i culturals o dels treballs realitzats al llarg de l'any.

Durant el 2016 el Parc Natural ha sigut protagonista en diversos mitjans de comunicació

- Ràdio:

Novembre: entrevistes al director-conservador del Parc en **Ràdio Uldecona** sobre l'organització d'una activitat cultural juntament amb l'associació Terres de Cruïlla, i en **Ràdio Castelló SER** sobre aspectes generals de l'espai protegit.

Desembre: entrevista al director-conservador en **CV Ràdio** sobre aspectes generals del Parc Natural.

- Premsa:

Algunes de les notícies aparegudes en premsa han sigut:

Mediterráneo

Inscripció prèvia

Noves rutes pels parcs de la Tinença i Penyagolosa El Dia de l'Arbre

Els dies 6 i 7 es realitzaran dos jornades de senderisme per veure arbres monumentals

R. D. 03/02/2016

Entre tots els arbres que habiten el bosc de Penyagolosa, només uns pocs destaquen per la seua longevitat o raresa. Enguany, per a celebrar el Dia de l'Arbre, el Parc Natural del Penyagolosa proposa fer una ruta el dissabte, 6 de febrer, a partir de les 10.00 hores, i visitar estos singulars i vells habitants del bosc que ajudaran a conèixer un poc més el seu entorn.

Es participants tindran l'oportunitat de gaudir d'un paratge únic com la Tinença de Benifassà.

El Periódico Mediterráneo | Viernes, 9 de diciembre de 2016

Mediterráneo

conèixer el caragol 'vertigo angustior' de la tinença

07/12/2016

Vertigo angustior és un caragol amb una distribució molt reduïda en la Península Ibèrica i que està present en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà. Alberto Martínez-Ortí, director del Museu Valencià d'Història Natural, donarà a conèixer l'espècie en una xarrada el dia 10 de desembre, a les 10,30 hores, en el Centre d'Interpretació del Parc, i posteriorment es farà una excursió fins una font on està localitzada una població d'esta espècie.

Fotos: exemples de notícies aparegudes en els mitjans durant 2016

Font: arxiu del PN

5.2 Programa d'Educació Ambiental

a. Projecte "Escoles al camp"

La finalitat del projecte és la de generar una consciència davant els problemes ambientals actuals i sensibilitzar de la fragilitat dels nostres ecosistemes fomentant els comportaments respectuosos i compromesos amb la conservació del patrimoni natural.

El Programa "Escoles al Camp" està dirigit a escolars de diferents nivells. En cadascun d'ells es pretén una aproximació a la naturalesa que integre els aspectes ambientals així com els culturals, socials i econòmics de les poblacions humanes, de manera que es fomenti no solament el coneixement, sinó també la sensibilització cap als problemes ambientals i l'adopció d'actituds respectuoses i compromeses amb el medi.

L'any 2016 les activitats realitzades han sigut:

- **19 gener**, visita al Centre d'Interpretació del Parc dels alumnes del col·legi "El Coll" de la Pobra de Benifassà i taller sobre fauna.

Nombre de visitants: 6

- **22 de març**, els alumnes de segon d'ESO de l'IES José Vilaplana de Vinaròs van rebre una xerrada divulgativa sobre el Parc Natural i els seus valors, i la importància de la conservació del medi ambient.

Nombre visitants: 35

- **9 de desembre**, es va realitzar una activitat en el col·legi "El Coll" de la Pobra de Benifassà per a conèixer l'important caragol *Vertigo angustior* present en el Parc. Ha sigut una de les accions de divulgació realitzades durant la campanya "2016: Un any de Vertigo" a càrrec d'Alberto Martínez-Ortí, director del Museu Valencià d'Història Natural.

Nombre visitants: 12

Foto: activitat sobre *Vertigo angustior* al col·legi "El Coll"

Font: arxiu del PN

b. Projecte “Créixer junts és millor (Dia de l’arbre)”

El Dia de l'Arbre se celebra a tot el món per a recordar la importància de protegir els boscos i el paper que juguen els arbres en ells (absorbir CO₂, fixació de sòl, etc.). Aquest dia s'aprofita per a afermar els vincles de l'alumnat amb la naturalesa i mostrar als xiquets i xiquetes la importància de la protecció dels boscos.

El **18 de març** es va celebrar el Dia de l'arbre amb els alumnes del col·legi “El Coll” de La Pobla de Benifassà, plantant diverses espècies autòctones en la zona de “les Eres” situada al costat del centre educatiu.

Nombre visitants: 6

Foto: plantació a La Pobla de Benifassà
Font: arxiu del PN

Data	Centre educatiu	Activitat	Nombre de participants
19/01/2016	CRA La Bardissa. Aulari de La Pobla	Visita al CI i taller sobre fauna	6
18/03/2016	CRA La Bardissa. Aulari de La Pobla	Dia de l'Arbre. Plantació	6
22/03/2016	IES José Vilaplana. Vinaròs	Xerrada sobre el PN	35
09/12/2016	CRA La Bardissa. Aulari de La Pobla	Activitat sobre el caragol Vertigo	12
Total participants			59

Taula: activitats del programa d'Educació Ambiental durant 2016
Font: elaboració pròpia

5.3 Programa d'Interpretació del Patrimoni

a. Projecte “Pas a pas descobrim el Parc Natural”

Quan es va engegar l'Equip tècnic del Parc, en 2007, es va detectar que hi havia un gran desconeixement del territori del Parc. Si bé era un espai molt conegut per a la gent amb tradició excursionista de la província de Castelló, no ho era per a la població en general. A més, el desconeixement sobre la figura recent de Parc Natural era absolut. Es va constatar la necessitat de difondre el Parc Natural i els seus valors (biodiversitat, estat de conservació, paisatges, etc.). Així doncs, des de l'any 2007 es va començar a programar excursions

interpretatives per a donar a conèixer el Parc Natural i els valors naturals que el caracteritzen, la bellesa de la naturalesa de la Tinença i la diversitat d'ambients, a més de transmetre una actitud de respecte cap al medi natural.

La finalitat de les eixides interpretatives és veure in situ els paisatges i entendre per què tenen eixes estructures i espècies. Al mateix temps l'Equip Tècnic intenta transmetre la importància de la conservació del medi natural, ressaltar la petjada deixada per l'ésser humà en el medi i explicar la forma de vida dels antics pobladors de la Tinença.

En l'elecció dels recorreguts es prefereix que siguin itineraris circulars que no duren més de cinc hores. En aquest projecte també tenen cabuda les activitats realitzades amb visites concertades com per exemple amb associacions culturals, escoles d'estiu, universitats, etc. que s'han posat en contacte amb el Parc per a fer un itinerari de caràcter interpretatiu.

Alguns dels objectius específics d'aquest programa i al mateix temps de les activitats d'interpretació del patrimoni són:

OBJECTIUS DEL PROJECTE	Donar major divulgació a l'Espai Protegit
	Estendre la responsabilitat en la conservació del Parc
	Inculcar un comportament de respecte cap al medi natural

Taula: objectius del projecte Pas a Pas descobrim el Parc Natural

Font: elaboració pròpia

Durant el 2016, dins del Programa d'Interpretació del Patrimoni, han visitat el Parc Natural 55 persones. A continuació s'indiquen les activitats realitzades, les quals ja han sigut nomenades amb anterioritat per formar part d'alguna de les campanyes que s'han dut a terme:

- 7 febrer. **Ruta dels arbres monumentals**. Recorregut per l'entorn de Coratxà per a conèixer alguns dels arbres més cridaners del Parc.

35 participants

- 11 de desembre. **Ruta de la Pena de Bel**. Celebració del Dia Internacional de les Muntanyes caminant fins a la Pena de Bel.

20 participants

b. Altres activitats

A més de les rutes interpretatives, també s'estan incorporant altres activitats que mantenint els objectius del Programa d'Interpretació enriqueixen l'oferta del Parc i atrauen a un tipus de participants més variat:

- 6 de novembre. **De la alqueria de Benifassà fins als nostres dies.** Activitat consistent en una visita a la interessant església de La Pobla de Benifassà, per a després fer un recorregut pels diferents elements que conformen el sistema de regadiu i conèixer la seua evolució al llarg de la història. Es realitza junt amb l'associació cultural Terres de Cruïlla.

43 participants.

- 8 de desembre. **Art mil·lenari.** Visites a les pintures rupestres de la Cova dels Rossegadors organitzades juntament amb l'Oficina de Turisme de La Pobla de Benifassà.

28 participants

- 10 de desembre. **Un any de Vertigo.** Activitat per a conèixer al caragol Vertigo angustior consistent en una xerrada en el Centre d'Interpretació del Parc i una visita a una població d'aquest important mol·lusc. Amb la participació d'Alberto Martínez-Ortí, director del Museu Valencià d'Història Natural.

27 participants

Fotos: activitats De la alqueria de Benifassà fins als nostres dies, Art mil·lenari i Un any de Vertigo

Font: arxiu del PN

Data	Campanya	Activitat	Nombre de participants
07/02/2016	Dia de l'Arbre	Ruta dels Arbres Monumentals	35
21/02/2016	Dia de l'Arbre	Renaix el bosc al Parc Natural-xerrada i plantació	22
01/10/2016	Dia de les Aus	Les aus de la Tinença: xerrada, anellament, visita al CRF i solta d'aus rapinyaires	47
06/11/2016		De l'alqueria de Benifassà fins als nostres dies	43
08/12/2016		Art mil·lenari. Visites a les pintures rupestres de la Cova dels Rossegadors	28
10/12/2016		Un any de Vertigo. Xerrada i visita a una població de Vertigo angustior	27
11/12/2016	Dia Internacional de les Muntanyes	A caminar a la Tinença! Ruta de la Pena de Bel	20
Total activitats			7
Total participants			222

Taula: activitats incloses en els programes de Comunicació i Divulgació, i d'Interpretació del Patrimoni
Font: elaboració pròpia

5.4 Programa de Desenvolupament Socioeconòmic del Parc Natural

a. Marca Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana

En el Parc hi ha una empresa certificada amb la marca. Es tracta de **ITINERANTUR**, que realitza interpretació del patrimoni a través de rutes guiades en els parcs naturals de la província de Castelló.

5.5 Planificació i Gestió de l'Ús Públic.

a. Programa d'Equipaments i correcció d'impactes derivats de l'Ús Públic.

Observatori d'Aus Necròfagues

El menjador per a aus necròfagues es va construir mitjançant les mesures compensatòries del Pla Eòlic de la Comunitat Valenciana, parc eòlic de Torre Miró construït per l'empresa Renomar (Energies Renovables Mediterrànies). Dins de les mesures compensatòries es contemplava també la instal·lació d'un observatori d'aus ubicat en les proximitats del canyet o menjador.

Aquest observatori és un recurs interessant d'ús públic per al Parc Natural, ja que està inclòs en la zona ZEPA L'Alt Maestrat, Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana.

Cal destacar que des de la seua instal·lació s'ha vist augmentat el nombre de visitants, i són

freqüents les sol·licituds d'informació sobre la ubicació i funcionament del canyet (habitualment és divendres al matí quan es disposa el menjar per a les aus necròfagues). Desafortunadament, s'ha detectat que alguns dels usuaris de l'observatori no romanen en l'interior de la caseta sinó que s'acosten de manera abusiva al menjador espantant les aus que acudeixen a alimentar-se.

Entre 2012 i 2013 es van elaborar uns cartells de senyalització de l'observatori, es van col·locar els cartells divulgatius sobre les normes d'ús de l'observatori d'aus necròfagues i sobre les espècies freqüents i ocasionals en el canyet.

En 2014 es va condicionar la pista que porta a l'abocador i la senda cap a l'observatori.

Durant 2016, les brigades del Parc, han realitzat tasques de repintat de l'observatori.

Foto: treballs de millora de l'observatori d'aus necròfagues

Font: arxiu del PN

Refugi de la Tenalla.

Durant 2016 al refugi de la Tenalla s'han realitzat treballs de manteniment de la teulada i la construcció d'un banc de pedra i fusta.

Mas de Boix

Al mas de Boix durant 2016 s'han realitzat els següents treballs:

- Reparació de la teulada i col·locació d'una tanca per evitar l'accés de les cabres a la teulada.
- Reconstrucció de diversos trams de murs de pedra solts.
- Construcció de taules i bancs amb materials de pedra i fusta.
- Reposició de baranes de fusta.
- Desbrossar bancals i voltants de les instal·lacions.

Foto: nous bancs i taules al mas de Boix

Font: arxiu del PN

Ombries de Benifassà.

A l'àrea recreativa de les Ombries de Benifassà el treball de recollida de residus va a càrrec de les brigades de Senda Verda. Per banda de les brigades del Parc Natural es realitza una revisió periòdica de neteja i condicionament de la zona; a més, durant 2016 s'han realitzat les següents tasques:

- Desbrossament i condicionament de tota l'àrea i dels accessos.
- Desbrossament i condicionament de la zona d'aparcament passat el pont de l'embassament, i de l'accés a la pista de la Fou.
- Treballs de pintura en les tanques de fusta.
- Eliminació d'11 xiprers secs.

Rutes de Parc Natural

Periòdicament es realitza una revisió de totes les rutes del Parc Natural per tal de detectar necessitats de reparació i condicionament d'estructures de pedra o fusta, així com procedint a la retirada de pedres i branques que hagen pogut caure sobre la ruta.

Durant 2016 s'han xapat un banc de pedra al mirador del Salt de Robert, s'ha posat una tanca de fusta i s'han repassat les tanques del mirador.

b. Programa de Senyalització.

Durant 2016 només s'han realitzat tasques de manteniment dels senyals existents. Degut a les característiques del contracte de les brigades no s'han pogut posar o substituir senyals.

c. Programa d'atenció al visitant i rutes.

- Actuacions realitzades en 2016 amb els Punts d'Informació Col·laboradors (PIC) dels Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana

Durant 2016 s'han repartit fullets informatius del Parc Natural als PICs perquè puguen repartir entre els turistes.

Es manté contacte amb els PICs perquè difonguen les activitats obertes al públic que s'organitzen des del Parc.

Les Tourist-Info acreditades en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà són: Oficina de Turisme de Morella, Oficina de Turisme de Sant Mateu, Oficina de Turisme de Vilafranca, Oficina de Turisme de Vinaròs, Oficina de Turisme Traiguera, Oficina de Turisme de Tírig i Oficina de Turisme Tinença de Benifassà.

- Caracterització del visitant

Al llarg de 2016 s'han comptabilitzat **5.781 visitants**. Caldria afegir tots aquells que vénen al Parc per lliure i dels quals no es té constància.

Els tipus de visites registrats són:

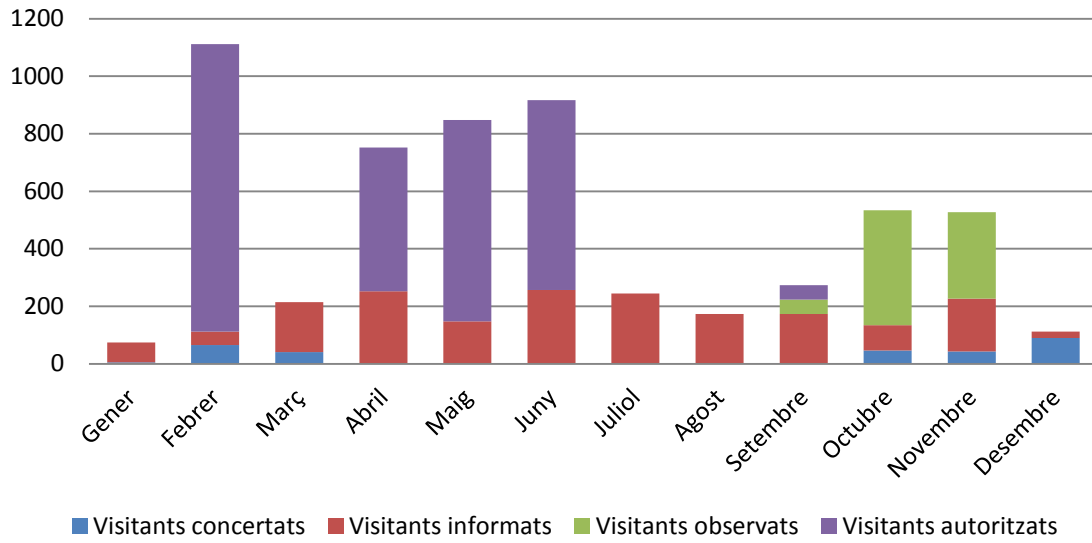
- Visites informades: s'atenen en el Centre d'Interpretació situat en El Bellestar i en les fires i diferents activitats en les quals es participa. Les consultes més freqüents són sobre el Parc Natural i els seus valors (rutes a peu, pobles per a visitar, llocs d'interès, fauna...)

- Visites concertades: es registren els visitants que participen en les diferents activitats que organitza el Parc Natural, rutes interpretatives, jornades específiques i altres activitats destinades a la difusió dels valors de l'espai i a l'augment del coneixement de la comarca per part de la població.

- Visites autoritzades: activitats esportives i culturals que es realitzen en el Parc i que necessiten autorització.

- Visites observades: són aquelles que no passen pel Centre d'Informació del Parc ni participen en cap activitat programada, però que s'han observat utilitzant un ús públic del Parc, per exemple, senderistes en una ruta oficial. Amb l'anàlisi d'aqueixos registres s'aspira a adquirir un millor coneixement de l'usuari i les seues necessitats d'atenció.

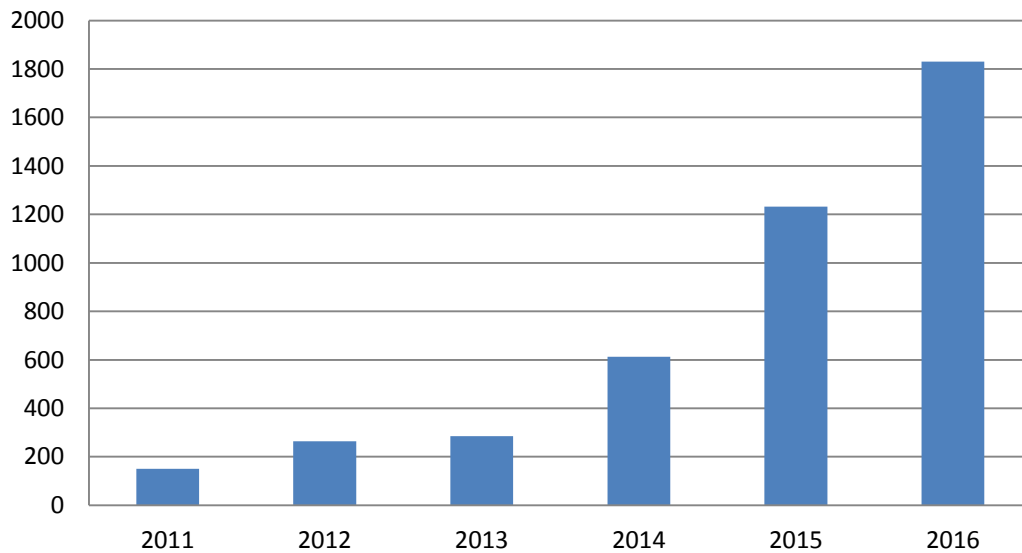

Gràfic: evolució dels visitants en 2016
Font: elaborat pel PN amb dades pròpies

Cal destacar l'increment progressiu dels visitants informats, sent una part important d'ells integrants de grups de persones jubilades promoguts per la Diputació de Castelló.

L'evolució en els últims anys ha sigut:

Gràfic: evolució dels visitants informats 2011-2016
Font: elaborat pel PN amb dades pròpies

En 2016 s'ha incrementat quasi en un 50% el nombre de visitants informats pel que fa a l'any anterior, arribant als **1.830**.

DIRECCIÓ I ORGANITZACIÓ GENERAL

6.1. Gestió administrativa en l'àmbit del PORN

6.2. Relacions i col·laboracions amb diferents organismes

6.1. Gestió administrativa en l'àmbit del P.O.R.N.

- Suport als propietaris de terrenys inclosos en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà.
- Suport a la població local quan així ho demane en la sol·licitud de subvencions, assessorament sobre normativa, etc.
- Gestions per a inclusió voluntària de nous terrenys en el Parc.
- Atenció i formació d'alumnes en practiques
- Revisió dels documents d'ordenació i identificació de possibles millores.

6.2. Relacions i col·laboracions amb diferents organismes

a) Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport

De març a juny Javier Ayza, alumne del cicle formatiu Gestió Forestal i del Medi Natural impartit en l'IES Alt Palància, va realitzar les pràctiques formatives al Parc Natural. Va estar a càrrec del guia mediambiental coneixent l'espai protegit i realitzant tot tipus de treballs i activitats

b) Col·laboradors en les activitats concertades realitzades al Parc

- Projecte LIFE Renaix el Bosc
- Grup Au d'Ornitologia
- Centre d'Estudis Senienscs
- Terres de Cruïlla
- Oficina de Turisme de La Pobla de Benifassà
- Museu d'Història Natural de València

FORMACIÓ

7.1. Formació

7.2. Formació interna

7.3. Altres

7.1 Formació

Alumne en pràctiques

Realització de pràctiques ja esmentades en el punt 6.2.a

7.2 Formació interna

En aquest apartat s'agrupen les jornades que des de la Conselleria o des de VAERSA es promouen oferint formació especialitzada als equips de treball per a exercir la seua tasca dins dels espais protegits.

Turisme ornitològic a la Comunitat València

Jornada celebrada al CEACV de Sagunt el 27 d'octubre amb els següents objectius:

- Posar de manifest el potencial del turisme ornitològic a la Comunitat Valenciana sense oblidar el vessant de la sostenibilitat del mateix.
- Aportar una visió des dels àmbits turístic i ambiental de l'administració, del sector turístic i de les entitats conservacionistes.
- Impulsar el desenvolupament d'un producte turístic de qualitat.

Assisteix el guia mediambiental.

Curs sobre ergonomia

Impartit el 15 d'abril en les instal·lacions del PN del Desert de les Palmes pel departament de Prevenció de Recursos Laborals de Vaersa.

Assisteixen els integrants de les dues brigades de manteniment i conservació

7.3 Altres

Paisatge, ètica i planificació turística en la Comunitat Valenciana

Jornada celebrada el 21 d'octubre a Morella i organitzada per l'Agència Valenciana del Turisme i la Universitat de València en el marc del Conveni de Col·laboració subscrit per ambdues entitats en 2016 per al foment de la recerca i la innovació en el sector turístic valencià.

Assisteix el guia mediambiental.

RESUM ECONÒMIC

	Import (€)
Actuacions al Parc Natural	227.047,09 €
Equip de Promoció i Difusió	15.617,02 €
Total	242.664,11 €

Taula: inversions al Parc Natural durant 2016.

Font: elaboració pròpia.

Nota: només s'inclouen les inversions concretes realitzades pel Servei d'Espais Naturals Protegits. Altres inversions han sigut realitzades pel Servei de Vida Silvestre (microrreserves i CRF Forn del Vidre), Serveis Territorials de Castelló (Senda Verda, Plagues, Viver Forestal), projecte LIFE- Renaix el Bosc, etc.

ANNEX 1: RESUM D'ACTUACIONS DE LES BRIGADES DEL PN

ANNEX 1: RESUM ACTUACIONS DE LES BRIGADES DEL PN

ACTUACIÓ	LLOC	%	TOTAL
Adequació d'infraestructures d'Ús Públic	Tenalla	1,2	6,7
	Mas de Boix	2,5	
	Ombries de Benifassà	3,0	
Murs de pedra seca	Mas de Boix	3,5	6,5
	altres	3,0	
Punts d'aigua	Fonts, abeuradors, basses	4,0	4,0
Condicionament de pistes	Magraner-embassament	5,0	14,5
	Tenalla	3,0	
	Bel-Moleta del terme	4,5	
	altres	2,0	
Condicionament de sendes	Rutes del PN	11,5	47,0
	PRs	17,5	
	GR-7	3,5	
	Palmereta	4,5	
	Bel-M. Marco-M. d'Insa	4,5	
	St. Domingo	2,0	
	altres	3,5	
Preparació Materials/Manteniment	Magatzem	10,0	10,0
Prevenió d'incendis	Tallafoç i senda del pantà	4,8	4,8
Col·laboració altres serveis	Viver, Plagues, Nat2000, ENP	6,5	6,5
TOTAL			100,0

Nota: els percentatges es refereixen al conjunt de jornades de treball realitzades durant 2016.